

**AUGVSTINI DATI SENENSIS ISAGOGICVS LIBELLVS
IN ELOQVENTIAE PRAECEPTA AD ANDREAM CHRI
STOPHORI FILIVM.**

Quod Redimus iandudum a plerisque uiris etiam disertissi-
mis persuasit: tum demum artem quempiam in dice-
do nonnullam adipisci: si ueterum sectatus uestigia
optima sibi quisque semper ad imitandum proposue-
rit. Neque enim qui diutius in M. Ciceronis lectioe uersatus sit:
non in dicendo & ornatus & copiosus esse poterit. Nam & hor-
ridiora crebrius cosectati: ipsi quoque aridi: ieiuni: & inculti fiat
necesse est. Lectitanti igitur mihi Ciceronis uolumina quem
eloquentie parentem appellauerim: pauca annotatione digna
uisa sunt: quibus si utemur: uulgarium sermonem aspernati
ad eloquentiam proximus accedemus.

Primum praecipuum uarietati commutationisque ut studeamus
Sed tamen id in primis quisque admonendus sit: quod rhe-
tor diligentissimus & insignis orator Fabius Quintilia-
nus de orationis partibus dicere consuevit: Neque enim
leges sunt oratorum quadam ueluti immutabili necessitate con-
stituta: nec rogationibus: ut idem dicebat: plebisue scitis sancta
sunt ista praecipua sed uti in statuis: picturis: poematis: ceterisque
Ita quoque in exornanda uiri eloquentis oratione plurimum
semper roboris ac uenustatis habuit uarietas. Atque quod dici
solet: tenendum cauendumque illud est ante omnia: ne ars ullae
si fieri potest: esse uideatur. Haec igitur lex prima sit commuta-
tionis uarietatisque qua eruditorum aures non difficile iudicet.
Hoc igitur iacto fundamento perpauca deinceps scribam ami-
ce suauissime: que & si non semper: ut plurimum tamen his ratio-
nibus tibi seruanda erunt. Sed iam nostri instituti ita nascetur
exordium.

Secundum praecipuum De situ suppositi Verbi & Appositi
in oratione.

Dicitur enim qui oratoriae artis floribus ac faleratis: ut
dicitur: uerbis student contra tritam uulgatamque grammati-
cae consuetudinem quod in calce absolute orationis locari
consuevit: id illi potius coaptat initio: quam omne tibi fiet exemplo
manifestius. Scis plenam orationem consistere tribus partibus: quod
suppositum: ut eorum ipsorum uocabulis utari: quod uerbum: quod
appositum uocant. Dicunt igitur grammatici: Scipio Africa-
nus deleuit Carthaginem. Ornatiores uero eloquii homines econ-
uerso potius utuntur ordine. Carthaginem Scipio Africanus
deleuit. Illi, M. Cicero familiariter utitur. P. Lentulo. Hi uero
P. Lentulo. M. Cicero familiariter utitur. Quibus exemplis

patere arbitror: Appositum primum in oratione: suppositum medium: nouissimum uero locum uerbum tenere. Sed & si quid pro grammatiorum more post appositum situm erit: id in initio orationis poni solet. Cuius rei exempla subnectam. Scipio Aemilianus euerit Numantiam urbem opulentissimam Hispaniae. Hispaniae opulentissimam urbem Numantiam Scipio Aemilianus euerit. Non ignoras esse multa genera epistolarum. Epistolarum genera multa esse non ignoras. Lygurgus condidit sanctissimas leges Atheniensibus. Atheniensibus leges sanctissimas Lygurgus condidit: multaque consimili ratione. Appositum igitur plerumque principio ponitur. Suppositum medio sine uerbum. Ut Ariopagum Solon Salaminius primus constituit. Ceterum diuersis & ordinibus & locis locandae partes sunt pro auri iudicio: quod quidem solo usu comparatur.

Tertium praecipuum De aduerbiorum situ.

Lam uero de aduerbiis: que sunt uelut adiectiua uerborum: dici potest: passim ubi uis loci ponenda esse: ubi demum aptius congruere uisa fuerint. modo in principio: modo in fine: modo interiecta inter utrumque. Qua in re diligenti est utendum consilio. Sed prope uerbum frequentius perueniam reddunt orationem. ut Fabius Maximus ante alios fortiter atque animose pugnabat. C. Lellius Scipione familiarissime utebatur. Clemensissimus Cesar humaniter ignoscebat. Nunc uero ad reliqua

Quartum praecipuum De praepositionum & integrarum plerumque orationum interiectione inter substantiuum & adiectiuum.

Praepositiones perpulchre inter substantiua atque adiectiua nomina interiacent: ut feraci in agro ornatissimo in loco: maximas ad res: hanc ob causam: iustis de causis: aliaque eiusmodi complura. Nec praepositiones solum sed alia praeterea huiusmodi: quorum nunc sumemus exempla. Maxima in remp. diligentia. Magna in parentes pietas. Incredibilis in omnes ciues obseruantia. Summa in hospites liberalitas.

Quintum praecipuum De interiectione genitiuorum inter duos nominatiuos & econtra

Atque etiam pulcherrimum inter duos casus puta nominatiuos duos aliquid concinne ponitur. Omnia rei. P. iura. Constantes militum animi. Immania sceleratorum hominum flagitia. Et econuerso etiam constituta ac transposita oratio plurimum exorant: ut huius claritudo uiri: huius quirites auctoritas loci

Sextum praecipuum De adiectiuorum situ

exornat

Aenuste etiam præcedit adiectiuum nomen subit antiu-
ut tua dignitas: optima uirtus: diuinum in genium: ex
quisita doctrina. Magni & enim refert quo loco queque
dictio sita sit: quod testatur Boetius in his comen-
tariis: quos in Aristotelis libros conscripsit: ubi & Ciceronis & Virgilii
exempla ponit. Boetii autem ipsius hæc uerba sunt. Et enim
quantum ad compositionem orationis spectat: maximum dif-
fert: quo uerba & nomina prædicationis suo ordine proferantur.
Multum enim interest in eo quod ait Cicero: Ad hanc
amentiam natura peperit. Voluntas exercuit. Fortuna serua-
uit. Ita dixisset: ut dictum est: an ita ad hanc te amentiam pe-
perit natura: exercuit uoluntas: seruauit fortuna. Sic enim
minor est sententiæ magnitudo: minusque in ea lucet id quod si
sic componatur: eminet: & sese uel nolentibus hominum auribus a se
patefacit. Rursus quem dicit Virgilius: paci imponere mo-
rem: potuisset seruare metrum: si ita dixisset: moremque imponere
paci: sed esset debilius sonus: nec eo ictu uersus tam præclare
ut nunc compositus diceretur: quod idem non est apud dialecti-
cos. Hæc uero Boetius. Nunc ad reliqua.

Septimum præceptum De situ negatiue dictionis.

Negatiua dictio apte in calce orationis ponitur: ut præstā-
tiorē te uidi neminē. Scipione clariorē imbecillis laudi
bus inuenies neminē: tua erga me beniuolentia: tuo in me
animo gratius est nihil: qui te ardentius amet: habes neminem.

in bellicis

Octauum præceptum De possessoris ante possessionem situ.

Sed & possessor anteq̄ possessio: optimi uiri diuitiæ: præ-
stantis uiri uirtus: prudentissimi hominis consilium.

Nonum præceptum De usu gerundiorum nominum
pro gerundiis.

Quid uero pulchrius? quam si pro gerundiis que appel-
lantur: utentur gerundiis nominibus: ac tritum est id Pri-
sciani exemplum. Veni causa amandi uirtutem. Veni amā-
de uirtutis causa: gratia gerendi belli: gerendorū bellorum gra-
tia: ad amplexandam uirtutem: magis quā ad amplexandū uir-
tutē: que una præceptio optima est: crebraque eius apud Marcū
T. aliosque eloquentes uiros semper fuit obseruatio.

Decimum præceptum De congruentia nominis relatiui plæ-
runque cum consequente.

Nunc autem multa conficiam: quæ si diligenter aduerte-
ris: haud parum latino ornatore conducent eloquio.
Sed id mihi in primis animaduertendū uidetur: ut quom-
tria fuerint: antecedens: consequens: & eorum mediū: relatiuū
nomen si sit: id consequens uel hoīs uel rei cuiuspiam propriū
nomen: tum relatiuum consequenti semper congruat: alioquin

non latina oratio fit: sed doctissimorum hominum consuetudine aliena: alias potest cum alterutro conuenire si non consequatur proprium nomen: quam rem facile exempla declarant & priscorum auctoritates complures. M. Cicero primo tusculanarum quaestionum studio sapientiae quae philosophia dicitur: & Ci. de rep. Concilia coetusque hominum iure societari: quae ciuitates appellantur. Atque iterum: ex illis sempiternis ignibus quae uos sydera & stellas nuncupatis: Salustii quoque illud tritum est. Est locus in carcere: quod tullianum appellatur. innumerabilia in uetustis codicibus id genus inuenies. Nec id est grammaticae artis uitium: quod quidam ignari litterarum arbitrantur. Sed & nos adhuc aliquid exemplorum afferamus: praclarum est Ciceronis opus: qui Cato maior dicitur: nam quod Cato maior dicitur: non latinae profertur: consimiliterque urbis uisceribus consulendum est: qui sunt ciues. perditii uiri ex urbibus pellendi sunt: quae est & ciuitatum pernicietas & sentina dedecoris: praerunquam igitur relatiuum nomen cum eo concors est: quod sequitur.

xi. praecipuum De congruentia in casu ex tribus eorum duorum:que proximus iunguntur.

Illud quoque inspectandum est: nam quom tria existant quorum unum relatiuum nomen sit: frequentissime eorum duo in eiusdem casu exitu conueniunt: nam ut exempli causa dicam aliquid: si quis hunc sermonem protulerit: liber in quo de uirtute agitur: praclarus est. Rectius atque ornatus dixeris. In quo libro de uirtute agitur: praclarus est. Concordant namque eodem casu ex tribus duo illa: quae maiore uicinitate iuncta sunt. Aliud iterum exemplum huiusmodi sit. Quas misisti litteras ad me iucundae fuerunt. Sermonem quem audistis: non est meus: quam existimas Demosthenis orationem: Eschynis est: atque huius sermonis crebrum inuenire poteris apud ueteres usum. M. T. de officiis primo. quorum autem officiorum praecipua traduntur: ea quamquam pertinent ad finem bonorum. Vir. maro in enei. urbem quam statuo: uestra est. Terentius in andria. Posthac quas faciet de integro comedias: spectandae an exigendae sint uobis prius. Idem populo ut placerent: quas fecisset fabulas. Idem quas credis esse has: non sunt uere nuptiae: atque eiusmodi sermo plurimum exornat.

xii. praecipuum De auxesi positurum cum per.

ID quoque annotatu dignissimum est: quom positiua uelimus exaugere nomina: ut his praepositio accedat Cicero in epistola ad Curionem. Carus eque sis & piucundus ac fuisti patri. Idem de oratore in primo: per beati Quinte frater illi uidere solet. Terentius in eunucho. Perpulchra credo

dona haud nostris similia. nam pergratum ualde gratum signi-
ficat: & in oratione lepide personat.

xiii. præceptum De superlatiuis cum multo: longe & quam.

AT superlatiuis: multo: longe: & quam aduerbia præponi
mus idque sepe numero perpulchrum uideri solet: ut lōge
amātissimus nostri: multo omniū fortūatissimus. & ago
tibi quammaximas gratias.

xiiii. præceptum de comparatiuis cum multo aut longe.

Qomparatiuis uero: uel multo uel longe preponi solet
ut iusticia multo preclarior est ceteris uirtutibus: & So-
crates longe aliis philosophis est sapientior.

xy. præceptum De quibusdam nominibus: quæ a græcis pro-
fecta declinationem mutant.

Illud nequaquam omiserimus: cum enim nomina quæ
piã sunt pfecta a græcis terne flexionis & obliquos casus
habēria: quæ rectū supent: latini oratores frequētissime
casibus accusatiuis illoꝝ quibusdā imutatis fingunt aliaꝝ decli-
nationum noīa: & genus seruat. qualia pœmaton enthymema
tū delphinus elephātus & lampada existūt: quæ a plæriscꝫ ter-
tia flexione proferūtur: ut pœma enthymema delphin lampas
hanc tu obseruationem diligenter commenda memorie.

xvi. præceptum Quando eleganter ostendere uolumus quid
piam nobis esse iucundū utile uel honestū. & cætera id genus.

Quom autem uolumus ostendere nobis aliquid iucundū
honestū utile esse: tum datiuus cum uerbo utimur sum-
mes est substantiuoꝝ: quorum illa adiectiua sunt: nã ne ab
exemplis discedam: quid aliud significat hæc res mihi iucūdi-
tati est: quam hæc res est mihi iucunda. idemque ipsum: tue
mihi litteræ fuerūt gaudio: quod est ad gaudium: uel gaudiū
mihi attulerunt: leges dignitati sunt reip. præclara urbis edifi-
cia ciuibus decori sunt. i. decus pariunt ciuibus uitia dedecori
sunt hominibus: idest uitia dedecus pariunt hominibus: deꝫ
cæteris consimili ratione.

xvii. præceptum De afficio & afficior.

Aerbum afficio pulchrum est: & late patet. nam afficio
te uoluptate: est tibi uoluptatem affero: afficio te hono-
re idest te laudo. afficio te pbro: ē te uitupero. afficio te
cōmodis: est tibi cōmoda facio. afficio corpora sepultura: ē ca-
dauera sepelio afficio inimicos iniuria: ē facio iniuriam inimi-
cis: atque similiter afficior dolore idest doleo. afficior gaudio. i.
gaudeo. afficior uerecundia: idest uerecundor. Latissimaque est
huius uerbi usurpatio: Nec te lateat afficere significare dispo-
nere: hincque est pīnii illud Viua uox magis afficit: neque enim
sine optimis causis tam lata tamque diffusa sit eius uerbi signi-

ficatio. sed de hoc satis.

xviii. præceptum De tum uel & geminatis.

Non est autem ignorandum: quod si duo aut plura duobus: quod perraro usu uenit: pariter se habuerint: utriusque tam dictionem preponimus: quod liqueat exemplo: par est in C. Lellio doctrina ac uirtus: quantaque est eius uiri probitas: tanta quoque est eius scientia: tunc splendide ac recte dixerim. C. Lellio uir tum doctus est. tum probus. Itidemque magna inest in C. Lellio tum uirtus tum doctrina. C. Lellius plurimum tum laude tum rerum scientia ualet. aliud item exemplum. Themistocles tum consilio pollet in urbanis rebus tum in bellicis negociis uiribus atque animi magnitudine floret. Sic enim tantum ostendi esse in rebus urbanis consilium: quantam in bellicis magnitudinem animi: quod tum geminatum positum est: sed eandem quoque uim habet geminata & coniunctiua: Aeneas est & terris iactatus & alto. Idem profecto significat Aeneas tum pelagi tum terrarum labores perpeffus est. Africanus item singularis & uir & imperator. Idem sibi uult Africanus magnus extitit tum uir tum imperator

xviii. præceptum De cum & tum

Quod si duo contra nequaquam paria sunt: sed alterum minus complectuntur: alterque uero magis ita efficiendum est: ut quod leuius existat: locemus prius: atque ei cum dictionem preponamus. Quod autem grauius ualidiusque: id posterius positum tum dictio præcedat: quod patefacimus exemplis. C. Lellius amat Scipionem: propterea quod eum doctum cognouit hominem: & in sper uirum optimum: quod postremum ad amorem uahementer impellit. quare ita est oratio iustitanda. C. Lellius amat Scipionem cum ob doctrinam eius: tum propter uirtutem. Ita uirtus in hac beniuolentia plus momenti habet quam doctrina: atque item si dixerim. Cum omnes fortunati sunt: qui bene uiuunt: tum perbeati: qui omnia deserunt: & uirtutem solam complectuntur: hos nanque posteriores multo esse beatiores constat: si quis superius modo allatam præceptione intellexerit. Hoc. M. Cicero in primis frequenter usurpat. Ex quo illud: cum omnibus consulendum est: tum his que armis positis ad imperatores & sese deditibus multo magis consulendum esse: atque in Catone maiore mirari sese aiebat sceuola M. Catonis cum cæterarum rerum perfectam sapientiam: tum quod nunquam illi fuerit senectus grauis: sed hac de re satis.

xx. præceptum Vt quempiam laudari aut uituperari oporteat.

LAm uero explicandum est : qua ratione quamquam per
sonam aut laudari aut uituperari oporteat : quod ad de
corem sermonis pertineat. Nam id trifariam posse fieri
cōperimus ex monumentis litterarum . Si ergo uelim ostēdere
M. Catonem habere magnam uirtutem : cum uerbo sum es est
ita commodissime fiet . M . Cato uir est magnæ uirtutis . M.
Cato uir est magna uirtute . M . Cato uir est magnus uirtute :
Plato philosophus fuit præstans ingenio: uel præstans ingenii: uel
præstati ingenio. Mulier ē clara moribus: clarorū morū: claris
moribus. Vir egregius laude: egregiæ laudis: & egregia laude :
sed illud prius magis poetarum est : postremum uero splendi
dum ac perspolitum . Aristoteles scientiæ copia : philosophus
exquisita doctrina. Vir acerrimo ingenio : quod quidem ut di
fertissimus Priscianus inquit : significat Aristotelem haben
tem scientiæ copiam: & qui habeat exquisitam doctrinam: cete
raque consimili ratione: quod quidem A . gellius sentire uide
tur in noctibus atticis . Est enim uelut defectio quædam : sed
ea trita usurpataque ab eloquentissimis uiris & clarissimis ora
toribus: qua & nobis quoque utendum est

xxi. præceptum De accusatiuis & ablatiuis participiorum lo
cum tenentibus infinitiui uerbi .

AT qui participiorum tum accusatiui casus sepe tū abla
tiui locum tenent infinitiui uerbi. hinc illud Salustianū
Nā & priusquā incipias consulto: & ubi cōsuleris: matu
re facto opus ē: Et terentiana Misis glycerium alloquēs amicā
pamphili iam iam inuentum tibi curabo & adductum tuum
pamphilum: Omnia nanq; illa consulto: facto : inuentū: addu
ctum : consulere facere inuenire adducere designat . Verum
frequenter oratores his rationibus ablatiuorum casuum utun
tur: accusatiuorum perraro . Et quoniam de nomine quod est
opus: attullimus mentionem: intelligendum est. Opus est mihi
hac re : significat me egere hac re : sed id uariis casibus iungi
solet. Nam & opus est mihi tua opera nominatiui casus: & tuæ
opere: & tuam operam: & tua opera dicimus: sed hoc postremū
ornatius ē: & totum oratorium: ceteris rationibus poetæ potius
historiciq; utuntur . Nos autem quædam precipimus ut & co
gnoscamus a ueteribus usurpata: eisdemq; utamur : quædam
uero: ut nonnunquam cognoscamus solum. Nam opus ē mihi
hanc rem nunquam orator dicat.

xxii . præceptum De commutatione adiectiui & substantiui
in uoce genere & casu.

Quid illud nōne pulcherrimum est ? ut quom duo nomi
na alterum adiectiuum : substantiuum alterum eodem
casu exitu pferri debeāt: ut sepe creberrime que quodā

modo tertiam adiectiui nominis uocem: que est neutra: in uim substantiuam transferamus: & substantiuum id prius genitiuo casu locemus: quod ut frequens est eruditis ac disertis uiris: ita quoque erit exemplo manifestum. Nam quom multam uirtutem dicturus sum: simul tum uirtutis loco eius orationis posuero: multo protulerim uenustius: multum enim pecuniæ significat multam pecuniam: Plurimum uirum plurimas uires. Quid animi quis animus: quid rei: quæ res: quid cause: que causa. Aliæ item permulta: sed animaduertendum est: nam si genitiuus ille casus fuerit singularis totam item orationem singulariter exponere debemus: si pluralis: pluraliter: nam exempli gratia multum pecuniæ: idem est quod multa pecunia singulari numero: at contra multum pecuniarum significat multas pecunias simili: que est & aliorum ratio: ut multum roboris singulare est: plurium uirium autem pluralē quoque habet significationem. Et aduerbia quoque nonnulla uim eandem retinent: præsertim uero duo hæc: parū & satis. Nā parum sapientie est parua sapientia: satis uirium sufficientes uires: & nihil quoque siue nomen siue aduerbium sit in eandem sepe obseruationem cadit. hæc igitur hætenus.

xxiii. præceptum Vt geminandum est epitheton sequentibus substantiuis aut econtra.

Quonia autem singula hæc fere inuestigamus: id quoque dignum cognitione est: ut quom duo meminerimus substantiua nomina: quoque utriusque idem epitheton adiciendum sit: ut adiectiuum ipsum principio collocemus cum sequentibus substantiuis: uel tum geminatum: uel duplicatum & præponamus exempli uero causa afferantur Ciceronis uerba: Africanus singularis & uir & imperator: quod est Africanus singularis uir & singularis imperator. propter magnam & doctoris auctoritatem & urbis: quod est propter magnam auctoritatem urbis: & propter magnam auctoritatem doctoris. Præclarus & miles & ciuis illustri tum uir: tum philosophus optimus: tum patriæ defensor: tum gubernator. Iustus & rex & iudex. Consimiliaque eodem modo se habent. Sed & sepe numero contra eodem ordine uni substantiuo preposito duo adiectiua aut plura deseruiunt: exempla sunt: quæ nunc constituam. Vir tum bonus: tum etiam temperans. Imperator & callidus & fortis. Iudex & integer & solers. Ornamenta ciuitatis tum multa tum præclara. Alia tum ipse coniecta. Nonnunquam & duo substantiua ita se habent: ut alterum uim suam ubique conseruet: ac tueatur. alterum quasi quendam obtineat adiectiui nominis locum: & eius fugatur officio. quale est Virgilianum illud in primo enei. Molæque & montes

in super altos iposuit: ac si dicat: molestos montes iposuit. Cauendum est ne ab honestate naturaq; discedamus perinde ac si dixerit. Cauendum est ne a naturali honestate discedamus. Sed nota tibi hæc sunt.

xxiii. præceptum. De extremis supinis pro gerundiis accusatiui casus.

Sed ne quasi historiã texens dicendorum seriem nequam. Ita quæq; patefecerim: ut sese mihi forte quædã obtulerint. Cæterum non ignoras: ut ipse arbitror: extrema supina plærung; orate ac peruenuste significare gerundia accusatiui casus additione præposita: ut res difficilis creditu. idest ad credendum Memorabilis uisu: ad uidendum: iucunda auditu ad audiendum: suavis gustu ad gustandum: per multaq; con simili ac pari modo sese habent.

xxv. præceptum. De exasperatione orationis per mutationem superlatiui cum adiectione aduerbii superlatiui admodum. uel in primis.

Nec id te amice lateat ut quom fuerit superlatiuũ. quodpiam durius asperiusq; & superlatiue significandũ sit. ut pro superlatiuo positiuũ afferamus & ei superlatiuũ aptumq; ponamus aduerbium. Nam maxime memorabile facinus: est memorabilissimum facinus. Maxime rarum genus hominum: est rarissimum genus hominum. Sed admodum & in primis positiuis adiuncta uim eandem retinent.

xxvi. præceptum. Ut quempiam mediocriter aut uæhemeter laudabimus.

Id autem nequaquã silentio præterierim ut si quẽ: qui uirtutem habeat uelim mediocriter laudare: dicam exempli causa. Pericles uirtute præstans princeps erat Athenis uel quod multa præclara gesserit. Themistocles rebus gestis floruit. Si uelim uæhemeter ac plurimum laudare: adiciã gloriam siue laudẽ & causam laudationis casu genitiuo constitutam. Pericles: ut iisdẽ exemplis agã: uirtutis gloria præstas Athenis claruit. Themistocles gestarũ rerũ laude emicuit. Sicq; M. Antonius præstabat eloquentia: mediocriter laudatur: ac fere exiliter. L. Crassus eloquentiã gloria excelluit uæhemētissime laudatur. Sed tu pro tui ingenii bonitate cætera deducito

xxvii. præceptum. Quotiẽs singularis & pluralis numerus connectuntur: uiciniori respondendum est: idemq; fit in diuersis generibus.

Quotiens noia quod ipse quoq; testatur grãmaticus. Seruius pluralis & singularis numeri connectuntur: respondemus uiciniori: Vir. primo enei. hic illius arma hic cur

rus fuit: non autē fuerunt. Terentius in andria. Amantium ire amoris reintegratio est. xenophontis delitie meæ sunt hostes eorumque exercitus properabat. Atque ita frequentius obseruatur. Idem fit in diuersis generibus. Nam siue masculinum. siue femininum est: uiciniori respondeamus: ut uir ac mulier optima uenit: intelligitur namque optimum esse uirum & optimam mulierem. quæ uenerit. Verum si plurali numero uelimus uti: ad masculinum transire necesse est: ut uiri & mulieres leti properant. Alexander & Olympias clarissimi extiterunt.

xxviii. præceptum. Opere præcium est.

Opere præcium est quod peruenustum est significat modo utile esse: modo necessarium: modo iucundum. modo laudabile. Atque his significationibus id nominis ueteres usurpabant.

xxviiii. præceptum. Frui.

Fruere quapiam re est fructum siue utilitatem uel uoluptatem percipere ex ea: ut quom dixerit quis ocio fruor.

xxx. præceptum. præ se ferre.

Pre se ferre aliquid esse uerbis aut iudiciis quibusdam id ostendere: & quoddammodo confiteri. M. Cato præ se fert grauitatem: hilaritatem præ se fert Iellius.

xxxi. præceptum. Rationem habere.

Rationem habere est respectum habere: sed ut planius exponam: habere rationem alicuius rei: est rem considerare: ut habere rationem temporis: loci personarum: est ea omnia ratione complecti & considerare.

xxxii. præceptum. Complector animo.

Concedere rem mente animo moue complector: id est hanc rem considero & uoluto in animo.

xxxiii. præceptum. In animo.

In animo est significat in animo habeo: & animus mihi est. id est uolo.

xxxiiii. præceptum. Certum est mihi.

Certum est mihi est deliberaui & decreui.

c xxxv. præceptum. Prosequor.

Prosequor te laude: est te laudo: prosequor te honore. est te honoro. prosequor te probro est te uitupero.

xxxvi. præceptum. Benemereri.

Benemeritus sum de rep. est beneficiū in illam contuli: benemereri de amicis: est conferre in amicos beneficia.

xxxvii. præceptum. Aequè ac & atque.

Aequè pro ita: ac uel atque pro quam uel ut ornatissime ponuntur: exemplum est: aequè te laudo atque Ciceronem. sicut

Ciceronem xxxviii. præceptum. Haud secus.

HAud pro non secus pro aliter in eadē orōne uenuste . ac
cōcine se habēt: ut haud secus sentio atq; tu . i . ita sentio
sicut tu . xxxviii . præceptū de cōparatiō loco positiui

Nonnunquā & perpulchre cōparatiua pro positiuis ponū
tur: ut Alexander Macedo corpus habebat . imbecillius
quod imbecillū significat: Satyri in seelera uāhemētius
inuehuntur: quod est uāhementer .

xxxx . præceptum . Dare rem uitio uel laudi .

DO tibi hanc rem uitio: est uitupero te de hac re : do tibi
crimini: est te criminor: do tibi laudi . i . te laudo .

xxxxi . præceptum De subiunctiuo loco indicatiui & il
lius pro huius temporibus .

Sed ne illud quidē negligendū est subiunctiuus modus .
pro indicatiuo: & illius tempora pro huius temporibus
interdū haud illepide ponuntur: ut uelim pro uolo : &
gererem pro gerebā: dilexerim pro dilexi: fecissem pro feceram
gratū fuerit pro gratum erit: feceris pro facies . Id omniū mul
tum ornatissimū: si oportunis locis agatur: quod ubi factitādū
sit: & peritorū aures facile censebunt: quāobrem exercitatio ad
hibenda est non mediocris: quæ omniū magistrorū . præcepta
superat: quod si quis nouerit græcas litteras: ei quod modo ex
plicatum est: non difficile persuadetur .

xxxxii . præceptum Partim hominum . & huius aduerbii ge
minatione .

Partim hominum uenerūt persepe dicitur A . gellio teste
& est idem quod pars hominū . i . quidam homines : nam
partim hoc in loco aduerbiū ē: neq; inclinatur casus . sicut
cū & cū partim hominū dici potest . i . cū quibusdā hominibus
& quasi quadā parte hominū: sed hoc tū est splendidius cū i
oratione iterū fuerit additū: ut est illud . M . T . in epistolis: nam
qui istinc ueniunt partim te superbū esse dicunt : quod nihil
respondeas: partim cōtumeliosum: quod male respōdeas: & qui
ciuitatibus præsunt: partim nobiles sunt . partim populares :
quod est: aliqui nobiles sunt: aliqui populares .

xxxxiii . præceptum . Decimus quisq; .

Detiā est optimū cognitu: quod decimus quisq; est unus
ex numero denario: sicut milesimus quisq; est unus . ex
numero millenario: hinc est illud Cæsar in comētariis
cognoscit uero decimum quēq; esse reliquum militē sine uul
nere: quo exemplo uti perpulchrum est .

xxxxiiii . præceptum . Quotusquisq; .

Quotusquisq; homo idest quot homines quotusquisque
miles idest quot milites .

xxxxv . præceptum Perquam cum positiuo .

Per quam una dictio duntaxat pulcherrime positius ad
iungitur nominibus: ut perquam doctus philosophus:
perquam comis amicus.

xxxvi. præceptum Alias geminatum locum tenet modo ad
uerbii.

Quid illud? nunquid non lepidissime usurpamus: ut in ea
dem oratione iterum alias usurpatum locum obtineat.
modo aduerbii: quale esset: si quis dicat: oēs hoīnes eodē
sunt ferme nati īgenio: alias quidē ridēt alias uero lachrymāt:
oēs itē ciues alias boni alias mali nunq̄ eisdē sunt moribus.

xxxvii. præceptum Ire ī castra.

Marcus Antonius iuit in castra: multifariā dicitur. M. An
tonius castra petiuit: ī castra profectus ē. Se ad castra cō
tulit. Se ad castra recepit. Se ad castra perduxit.

xxxviii. Viginti annos natus.

Hic habet uiginti annos: quod ueterum consuetudine dici
tur contra pedagogicam opinionem aliis quoq̄ rationi
bus dicitur: hic uigesimum annum agit: degit uigesimū
etatis annum: est uiginti annos natus. Sed hoc postremum ora
tori congruit.

xxxviiii. præceptum In eloquentia laborare.

Cicero laborat in eloquentia Cicero operam in eloquētia
confert. Cicero dat eloquentie operam. Cicero tempus ī
eloquentia conterit. Cicero etatem in eloquentia consu
mit. In studiū incūbit eloquētie: & alia deduc pro tuo iudicio.

L. præceptum Habeo: teneo hanc rem memoria.

Habeo hanc rem in memoria: non minus usitate dicitur.
quam habeo siue teneo hanc rem memorie: teneo hanc
rem memoria: huius rei memoriam habeo.

Li. præceptum Voluptatis me capit obliuio.

Obliuiscor uoluptatis uel cuiuscunq̄ alterius rei: uolupta
tis me capit obliuio: amicorū me capit obliuio & idē uer
bum cum cæteris noībus iunctū diuersa significat consi
mile ordīe: ut capit me satietas cītatis: & capit me hoīnū odiū.

Lii. præceptum Contineo me ruri uel in urbe.

Argilius rus incolit: ciuitatem habet: pulchre dicitur cō
tineo siue contineo: ut Vir. ruri se continet: sese ī urbe.

Liii. præceptum Præter & præ uenuste ostentant ali
quam rem aīam antecellere.

Si quis uellet ostentare aliquā rē aliā antecellert & ultra
illā ualere: uenuste dicitur uel per accusatiuū præposita
præter: uel cum præ ablatiuo præposita: ut Cæsar præ
ter cæteros rebus bellicis pollebat: uel pre cæteris pollebat: uel
Cæsar ultra alios pollebat rebus bellicis pulcherrime dicitur.

Liiii. preceptū Est facili ingenio uel facillimis moribus natus
Lellius hēt faciles mores uel facilē naturā : ornatius dici
tur Lellius ē leni ingenio natus. facili natus ingenio uel
facillimis moribus: Scipio natus est tristi ingenio. & de
reliquis consimiliter.

Lv. preceptum Valeo & Polleo cum ablatiuis.

Valeo & polleo uerba & splendida sūt & latissime patēte
& ablatiuo casu coniungūtur hoc pacto. Aurelius Augu
stinus plurimum ingenio ualuit Milo corporis uiribus
plurimū ualuit. Hyppocrates ingenii bonitate: Mitridates me
moriam: Marcus Cato in ciuitate plurimū auctoritate pollebat.

Lvi. preceptum Clareo & Floreo.

Clareo & floreo eadem ferme ratione se habēt: ego apud
diuū Cesarem multū siue possum siue ualeo : ornate ac
splendide dicitur: apud diuū Cesarē plurimum mea ua
let auctoritas. Hortensius multū pōt in senatu. Ornatus : mul
tum Hortensii in senatu auctoritas ualet: quæ potissimū signi
ficat eā opinionē: quæ est apud homines de alicuius uiri præ
stantia: quæ uulgo ac trita cōsuetudine reputatio nūcupatur.

Lvii. preceptum Sum datiuo iunctum habere significat. &
quoddammodo possidere.

Quod id perbellū est. Est mihi apud te fides. id est tu
adhibes mihi fidem: quod est accuratius aduertendum:
nam plæruncq; solet sum es est uerbum datiuo iunctum
significare habere & quoddammodo possidere : ut est mihi pe
cunia: est Cesari magna potestas: illud significat me pecuniam
habere: hoc habere Cesarē magnā potestātē cuius constructiōis
crebra apud priscos & disertos uiros obseruatio est.

Lviii. preceptum Recordor hanc rem : hæc res mihi in men
tem uenit.

Recordor hanc rē potiusquā: huius rei dicitur: ac idē
dicitur: huius rei subiit me recordatio : hæc res mihi in
mentē uenit: sed magis proprie in mētē uenit ē mihi oc
currit uel mihi succurrit: quod postremū minus usitate dicitur

Lviiii. preceptū Presto antecello aliquando cum accusatiuo.
aliquando cum ablatiuo.

Presto & antecello: quæ uenuste personant uerba. aliquā
do datiuo: aliquando accusatiuo pulcherrime iungūtur
cum accessione ablatiuorum eius rei : cuius est præstan
tia: ut presto tibi acumine ingenii.

Lx. preceptū De frequentatiuis uerbis loco primitiuorū

Sepenumero frequentatiua uerba: quæ appellāt primiti
uorū uerborū: a quibus originē traxerūt: significationē
retinent. Præsertim si prima illa asperiora fuerint : ut

coniecto pro conicio. mansito pro maneo. imperito pro impe-
ro: amplexor pro amplector: & alia item pene innumerabilia. si
quando uerbi asperitas ulla contingat: quod eruditorum iudi-
cio relinquimus.

Lxi. preceptum De & dis mutant significationem.

DE uerbis adiecta præpositio per se præ contrariam mutat
significationem: ut præcor & depræcor contraria sunt
horror & dehorror. Nonnunquam idem dis efficit: ut sua-
deo & disuadeo: quanuis in eisdem uerbis nonnunquam auget
præpotius quam uim commutat.

Lxii. præceptum Ex & de amplificant.

EX & de composite uæhementer amplificant: ut exoro.
quod ab ex & oro deductum est: significat impetro. Te-
rentius in andria. Gnatham ut det: oro: uixq; id exoro.

Lxiii. preceptum Suadeo. persuadeo. facio. perficio.

Sicutq; suadeo significant orationis officium: quod est bene-
dico: atq; persuadeo benedixisse significat: quod est ora-
toris finis: Id est impetro atq; obtineo: unde & crebro nõ
solum suadeo uel etiam persuadeo sed facio & perficio explora-
ta sunt.

Lxiiii. preceptum De aduersatiua dictione.

Durimum etiam orationem ac sermonem exornat aduersa-
tiua quanquam modo indicatiuo coniungatur: quod ubi
M. C. seruauit: aliq; doctissimi uiri: sed huius exemplum
sit: Quanquam te ante hac diligebam: nunc tamen ob singula-
rem uirtutem uæhementer admiror: nam tria sunt: quæ quod-
dam sibi inuicem ordine coniunguntur: quorum prius ac leui-
us est diligere: postremum admiror: quod uæhemens ac præci-
puum est: & eorum medium obseruo: quod est reuereor: & colo:
ex quo obseruantia reuerentiam significat. Sed item aliud exem-
plum: quanquam mihi sunt omnium amicorum iucundæ lit-
teræ: tuæ tamē iucundissime fuere. Verum sed pro tamen post-
quanuis raro collocamus: ut quanuis mihi antehac carus eras.
sed nunc profecto es carissimus.

Lxv. præceptum Nõ solū: sed etiā. uerū etiā. uerū quoq;

AD hæc illa duo orationem peruenustam reddunt sibi in-
uicem respondentia: quorum alterum est non solum si-
ue non modo. seu non tantum. Alterum est sed etiam uel
uerum etiam. uel loco etiam posita quoq; & aliquibus interiec-
tis quorum omnium exempla subnectam. Hæc mihi res nõ so-
lum grata est: sed etiam iucunda. M. Antonius non modo erat
Ciceronis inimicus: uerum etiam hostis patrie. Mar. Cice. non
tantum ingenio ualebat: sed uirtute quoque florebat plurimū
Alexander non solum reliquum orbem subegit uerum etiam

& ipsum quoque romanum imperium cogitabat attingere.

Lxvi. præceptum Tam & quam.

AT si etiam tam & quam sibi correspondent: ut tam cara mihi patria est: quam tibi iucunda uita: sed facile tute hæc intelliges.

Lxvii. præceptum Ego ipse pro egomet.

Pro eo autem quod ceteri exprimere consueuerunt. Pro nominibus addentes uel te uel met syllabicas adiectiones: Cicero potius idem effecit hoc pronomine ipse. a. u. & illa fere adiectionum locum obtinet: ut ego ipse: magis quam egomet: tu ipse: ille ipse: nos ipsi: uos ipsi: illi ipsi: ut nunquam secus dicendum sit.

Lxviii. præceptum Ut familiaritatem conuersationem & similia ornate exprimemus.

MV mihi familiaris es: ego te uitor familiariter: tu mihi amicus es: ego te amico uitor: tu mihi magister es. ego te magistro uitor: ego tecum frequenter uersor: frequens mihi tecum est consuetudo: que sepe conuersationem significat. Habeo te cum magna amicitiam: magna tecum mihi est amicitia: & item alia multa: ut sunt cum omnibus malis uiris inimicitia: nam rectius dixerimus inimicitia in plurali numero quam singulari.

Lxviiii. præceptum Nihil cum comparatiuis.

Sed neutra uox ac potissimum in comparatiuis nominibus tum femininam tum masculinam reddit orationem. Ut nihil est hoc homine melius: fere est idem quod nullus est homo hoc homine melior. Nihil hac uirgine est formosius: quasi id est nulla uirgo hac est formosior: & in ceteris aliquando consimiliter.

Lxx. præceptum Munus pro officio: & consimiliter partes

MVnus pro officio ornatissime dicitur: ut hoc est amici munus. idem & amici officium: fungor boni uiri munere. fere me idem est quod facio boni uiri officium: Sed & partes plurali numero consimilem habent significationem: ut mee partes sunt: id est officium meum est: uel pertinet ad me.

Lxxi. præceptum Caueo cum ablatiuo significat prouideo. cum accusatiuo uito ac fugio

CAueo uerbum & si sepe significat prouideo: ut cautum ita est lege: ornate tamen accusatiuo iunctum pro uito ac fugio usurpant eloquentes uiri: ut turpes uiri ingenii cauent mores.

Lxxii. præceptum Memini cum accusatiuo.

AT qui & memini rectius atque usitatius accusatiuo iunguntur quam genitiuo: ut memini platonis scientiam: & Virgilius in bucolicis. Numeros memini si uerba tenerem: nec mihi si in hisque potius solute orationis Virgilii maronis affe

ram testimonium: quem non solum poetam egregiam eruditum
sed etiam rhetorice artis ubique obseruantissimum fuisse constat.

Lxxiii. præceptum Penitet idest parum uidetur.

Penitet me quid significat notissimum est: sed pro parum
uidetur uersant oratores & præstantes doctrina uiri.

Lxxiiii. præceptum Vaco cum datiuo, attendo cum
ablatiuo uacuum esse.

Sed idem sepe uerbum uariis constructionibus positum
haud eandem retinet significatiōis uim. Vaco huic rei ē
attendo huic rei: Et uaco hac re: est hac re sum uacuus
& id quidem ornatissimum est: ut boni uiri dant operatur per
turbationibus uacent: id est liberi & uacui sint.

Lxxv. præceptum De animaduerto & animaduersio.

Animaduerto fere idē est quod uideo: & quodammodo
intelligo: at animaduerto cum accusatiuo constructū in
p̄posita idē sibi uult quod punio ut Speusippus animaduertit
in seruum platonis: idest punit Platonis seruum: ex quo
animaduersio punitionem quandam nonnunquam significat.

Lxxvi. præceptum De refero cum datiuo & accusatiuo me
diante ad.

Refero item refero tibi hanc rem id est tibi narro. sed refe
ro ad senatū: refero ad populum hanc rem: id est pono
hanc rem in cōsultatione uel populi uel senatus: qui usus
uerbi huius apud historiæ scriptores frequentissimus est

Lxxvii. præceptum Dare litteras tibi uel ad te

Quid uarii quoque casus eidem uerbo sepe iuncti? nonne
magnam ac longe diuersam uim habent: quale sit: Do
Bibaculo ad Cesarē lras: nā datur bibaculo deferenti ut
cesari reddat: ad quem mittuntur litteræ: eas igitur leget cesar:
bibaculus uelut tabellarius quidā refert: nā qui refert litteras
cōsueuit tabellarius appellari. Verum nequid huius rei ignores
dare litteras significat scribere siue mittere litteras illas.

Lxxviii. præceptum Vnas binas trinas litteras pro una dua
bus tribus exemplis dicimus.

Nec te fugiat: quod pro epistola dicimus litteras plurali
numero. Nec obstat poetarum cōsuetudo: & pro una epi
stola dicimus unas litteras: nam id nomē cū his: que plu
raliter solum inflectuntur: pluralem quoque retinet numerum:
une nuptie: une bige: una mœnia: sed ut ad propositum redeā
pro duabus epistolis: dicimus item binas litteras nō autē duas:
pro tribus epistolis ternas litteras non tres. pro quattuor litte
ris quaternas: & que deinceps sunt consimili ratione.

Lxxviiii. præceptum Infinitiuā oratio pro coiunctiuā per
uenuste ponitur.

*Vnas binas trinas
x una, duabus, tribus*

In finitiua oratio pro coniuunctiua perquam pulchra est. ut uolo te ad me scribere. cupio te athenas proficisci: Et illud terentianū Quid facere te in hac re uelim: significat enim qd uelim quod tu i hac re facias: Velim ciues omnes unanimes esse: idest uelim: quod unanimes sint & concordēs. Sed hoc tibi sit concinnius: ubi nullū sit ambigui sermonis discrimen: neque enim omnino rectum sit: si quis dicat: uolo te me amare: quanuis plerunque id suppositionis locum habeat quod infinitum uerbum continuo post præcesserit: Ut puta pyrrium romanos uincere posse idest credo quod romani possunt pyrrium uincere. Sed id pro uiribus caueat orator: quod modo præceptum erat de coniuunctiua atq; in finitiua oratione: præcipue in absolutis uerbis: uel ubi alteri casui fuerit adiecta præpositio seruandum sit.

Lxxx. præceptum Ex. uel. E. pro. A uel ab.

EX uel e prepositiones pro a: uel ab: sepe ornate ponuntur ut audiui ex maioribus nostris pro a maioribus nostris. Accepi e tuo patre: uel etiā de tuo patre. quero ex te id est a te: quod est consulo: & te interrogo: quod aduerte: & usui trade.

Lxxxi. præceptum De pro loco in & secundū.

Pro ornate ponitur loco in & secundum: ut pro rostris idest in rostris: pro tribunali. i. in tribunali: & alia pro uiribus tuis. i. secundū tuas uires: pro tui ingenii bonitate: & pro uirili tua: & similia.

Lxxxii. præceptum Sub in compositione aut clam aut dimminute significat.

Sub cōposita aut clam: aut dimminute significat: ut sub mouit me promouit me clam atq; occulte aut parū: ut subirascor tibi: quod est paululum irascor.

Lxxxiii. præceptum Morem gerere complacere & obsequi significat.

Morem gerere perornatū uerbum complacere significat atque obsequi: inde moriger: ra: rum: a mors quod difficilem significat: quod a morato: quod institutū significat: plurimum differt.

Lxxxiiii. præceptū Consequor pro exprimo.

Consequor pro exprimo pulcherrime est: non possū igit uerbis consequi idest uerbis exprimere. litteris consequi idest per litteras explicare.

Lxxxv. præceptū Metuo & timeo multis casibus cōiunguntur

Metuo ac timeo uerba aliquando multis casibus coniunguntur: ut metuit Cicero a P. Clodio sibi extremum periculum: timeo mihi abs te mortem, Nonnunquam: ponū

tur absolute datiuo sibi iuncto: ut metui Pamphilo : Pamphil
uitæ timeo: sed hic est poeticus usus.

Lxxxvi. præceptum Euađo pro fio. & efficio .

Vado pro fio: & efficio ornatū usitatūq; est: ut Cicero
euasit eloquētissimus: Aristoteles euasit sūmus philoso
phus: Cesar uero iclytus ipator: & d̄ aliis quoq; similiter

Lxxxvii. præceptum Fore futurum esse .

Fore semper futuram habet significationem: & est idem
quod futurū esse. M. Cicero de oratore libro undecimo
loquens de hortensio: quem quidem ego confido oībus
istis laudibus: quas tu oratione complexus es: excellentiorem
fore. & Crassus fore dicit inquit: ego uere esse iam iudico.

Lxxxviii. præceptū Quid iter dimidiū & dimidiatū interest .

Quid inter dimidium & dimidiatum interest: nosse per
utile est. Quom enim dimidiatum sit: quasi in partes
duas diuisum nisi aliquid diuisū nō sit: dimidiatū dici
non potest: dimidiū uero appellatur: non quod ipsum diuisū
sit: sed quod ex dimidiato pars altera ē: Non igitur recte quis
dixerit pro sententia. M. Varronis: ut ait Aulus gellius in no
ctibus atticis: dimidium librū legi. dimidiam fabulam audiui
sed dimidiatum librum: & dimidiatam fabulam recte quis dī
xerit & dimidiatum quidē: exempli gratia digitū appellamus
sed alterutram partem dimidium quod est accurate diligēter
que inspiciendum.

Lxxxviiii. præceptū Inter sum presum quid differunt.

Inter sum autem conducit nos intelligere: que sint nomi
num differentia ac uerborū discrimina. Nā ea quoq; res
mirū in modū exornabit: ut si qui nouerint: qd differat
presū & inter sum inter sese uerba pulcherrime quis dicat. M.
C. publicis negociis non interfuit solum: sed presuit: quorum
illud significat comitem alicuius rei: hoc uero ducem.

Lxxxix. præceptū Cōfiteor Profiteor Gratulor Gaudeo .

Cōfiteor non solum confiteor quod est per uim: sed etiā pro
fiteor quod quidē est spōte & apud M. T. per sepe. Tibi
gratulor: mihi gaudeo: nā gaudemus nobis: gratulamur
aliis.

Lxxxxi. præceptū. Ago. refero. habeo. debeo .

Ago tibi ago gratiam: quod quidem est uerbis: refero gra
tiam: quod est re ac factis. habeo gratiam: quod est ī ani
mo: debeo gratiam: ubi aliqua obligationis uis cernit &
alias.

Lxxxxii. præceptū Hæc res mihi conducit. dono te hac re .

Hæc res mihi conducit non ignorare nominum differentias ut
uberior & ornatior nostra reddat oratio. Hæc res mihi
conducit ē idem: quod mihi hæc res utilis est: & quod ce

teri plerunque dicunt dono tibi hanc rem: pulchrius dicitur: dono te hac re: ut miles nauali corona donatus est. Sabinos romani ciuitate donarunt: quod est ciues fecerunt: quod item dicunt: Sabinos romani in ciuitatem acceperunt.

Lxxxiii. præceptum Prepositio: que solet adiungi nomini: pulchrius uerbo adiungitur.

Interdum uero præpositio: quæ nomini & casui preponitur: pulchrius uenustiusque uerbum precesserit in quibusdam uerbis: quale est si quis dicat: eo ad te: & dicat potius adeo te: & loquor ad te: potius te alloquor: cedit ex humanis rebus: excedit humanis rebus. Cedit de uita: decedit uita. & in aliis quibusdam consimili pacto.

Lxxxiiii. præceptum Minus aduerbium.

Minus aduerbium quanuis sepe significat non: nonnunquam tamen cum positiuo iunctum contrarie significationis comparatiuum demonstrat: ut Terentius Phedria nemo fuit minus ineptus pro prudentior: & sic nemo te minus formosus, i. deformior: & ita de reliquis.

Lxxxv. præceptum Quid inter decem annos & decem annis interest.

Quotiens aut multos dies aut annos dicimus per accusatiuum casum longum intelligimus temporis curriculum & fere continuum: sed per ablatiuum significatur annorum siue dierum interiectio intermissioque: quare ut ait Marcellus optates rectius accusatiuo uti debent: siquid ad secundam fortunam attineat. Interest igitur si quis ita dixerit: decem annos in re militari uersatus sum an ita decem annis rebus bellicis operam dedi.

Lxxxvi. præceptum Cordi est.

Cordi homo etiam flexibiliter: cordi hominis: cordi homini: ut priscianus inquit significat iucundus: iucundi: iucundo sicut frugis: sed satius mea sententia Marcellus opinatus est dicit enim cordi est: id est animo sedet: nam hæc res est mihi cordi, i. placet: Terentius in andria. tibi he nuptiæ sunt cordi. M. C. de perfecto oratore: flumen aliis uerborum nobilitasque cordi est: & Lucilius probe declarat: quom inquit. Et quod tibi magnopere cordi est: mihi uehementer displicet.

Lxxxvii. præceptum De tantisper.

Tantisper quod quasi est tandiu ornate post se deposcit dum quod ferme est donec: ut illud Terentii in eauton timerumenon: Tantisper te dici meum uolo: dum quo te dignum est facies. ego a te tantisper magna uoluptate afficior dum apud te uiuo.

Lxxxviii. præceptum Quid inter delecto & oblecto interest.

MV mihi carus est: ego te amo. tu mihi iucundus es: ego te delecto. Sed oblecto & delecto non similiter construuntur: nam dicimus delectat me hæc res: sed oblecto me hæc res: ut delectat socratem uite integritas. Pyttacus sese uirtute & doctrina oblectat. ego me oblecto ruri.

Lxxxviii. præceptum Fero hanc rem facile. moleste. moderate. equo animo.

AEro hanc rem patienter seu patienti animo: splendidus dicitur: ego hanc rem facile patior. modeste fero & moderate: & equo animo: contra significatia aduerbia: grauius: acerbè: egre: moleste: iniquo animo. Hæc mihi iucunda res est mihi hæc res placet: contra molesta est: displicet.

C. præceptum De affero & dolet mihi.

Affero communissimum uerbum est: & quo multis locis uti possumus: ut secunda fortuna affert mihi uoluptatem id est me delectat. aduersa fortuna affert mihi dolorem. i. dolet mihi: nam dicimus: hæc mihi res dolet: & doleo hæc rem. Sed redeo unde digressus sum: littere tuæ afferunt mihi admirationem. i. efficiunt ut admirer. Afferis testimonium. i. testificaris: & item dispersa est atque uaga huius uerbi obseruatio.

Ci. præceptum de perinde cum atque uel hac postposita.

Perinde ornatissime postulat post se uel ac uel atque: & habet eandem uim quam tanquam: ut camillus perinde atque omnium sapientissimus: & cherea perinde ac foret eunuchus & de hac re satis hæc dicta sint hætenus.

Cii. præceptum de coeo.

Coeo non solum absolutum est: sed nonnunquam peruenit casum habet accusatiuum absque præpositione: ut coeo societatem tecum: & hinc est illud A. gellii in noctibus atticis de pythagora: deque eius consortibus: quod quisquis familiarum pecunieque habebat: in medium dabant: & coibebatur societas inseparabilis: sed eodem Cicero pacto aliquando est eo uerbo usus.

Ciii. præceptum De mille hominum in singulari numero.

Mille hominum numero singulari significat mille homines ut mille hominum interiiit: hoc est mille homines interierunt: mille militum uulneratum est: id est mille uulnerati sunt milites: idque ornatum atque usitatum est.

Ciiii. præceptum De primus.

Primus & si significat ordinem: quod nomen consequitur secundus: & tertius: & deinceps alia eiusdem ordinis nomina tamen multoties significat principale: ut hic est nostræ ciuitatis unus omnium primus: sepe significat optimum: sed id postremum in raro est oratorum usu.

Cv. præceptum De interdico.

Interdico tibi hac re & non hanc rem : ut interdico tibi aqua & igni : plinius secundus in epistolis : carent toge iure: quibus aqua & igni interdictū est.

Cvi præceptū Que nomina ornate sincopantur.

Nunc uero ad reliqua : neq; enim nisi inuitus omiserim : quod que nomina ad numerū spectāt: in eorū pluralibus genitiuis sincopam efficimus: idq; cum usitatum est : tū ad exornandam orationem pertinet : ut mille nummū potius quam nummorum: mille denarum mille aurum: tot millia argentum: & ita de reliquis : & id in genitiuis omnium nominū secundæ declinationis frequenter efficiunt.

Cvii. præceptū Citra centenarium & post uigenarium minor numerus maiorem eleganter præcedat mediante coniunctione.

Sed profam scribentes & solutam orationem in nominibus solum numeros & mensuram significantibus: atq; in numerorū nominibus eam plerunq; seruamus consuetudinem: ut circa centenariū numerū si quando post uigenariū duo numeri cōmemorādi sunt: ut eorū minor præcedat: maior sequatur: ut hic unū & uiginti annos natus: duos & uiginti annos uiximus: tres & quadraginta dies nauigauimus: quattuor & quadraginta annorū cōsumpsi etatem: sed ultra cētenariū: & citra uigenariū tritum ac uulgare seruamus sermonem : quod autē sicut duo de uiginti nonnunquā dicimus & duo detriginta: ita & duo de uigesimalium diem : & duodetrigesimalium manifestum est: sed non id quidem in frequenti est oratorum usu.

Cviii. præceptum In dies & in diem .

Ovid in dies nonne pulcherrimus sermo : At significat per singulos dies & quottidie: sed cum quodam incrementō ut tua in dies accrescit uirtus: dies homines sapiūt: stultorum hominum in dies augetur infania . In diem uero idem ferme est quod dietim .

Cviiii. præceptum Ut in uerbis actionem aut passionem significantibus uarietati studendum .

In uerbis tam actionem quā passionem significantibus considerare debemus uarias uocū inflexiones atq; exitus & mō iis: modo illis uti pro auriū iudicio : ut fuere pro fuerunt: amarunt pro amauerunt : uidere pro uiderunt : uidebere pro uideberis: norim pro nouerim : & de aliis quoque eodem modo. Sed ne quid fiat contra grammaticæ artis præceptiones ac iura prouidendum est .

Cx. præceptum De Quin .

Quin particula quom uel inceperit uel exortetur : item confirmet & quodammodo interroget : satis exploratū est : sed ea nos pulcherrime utimur : quom dicimus : non possum quin gestiam : quin admirer . significat enim fere non possum me continere : ut nō gestia : non possum continere me ut non doleam . & ita de ceteris consimiliter .

Cxi. præceptum De locus est uel multum . aut nihil loci est huic rei .

Quid illud nonne præclarum est usu ? locus est huic rei : multum loci est gaudio : plurimum est tranquillitati . Terentius & enim daue nihil loci est segnicie . significat omnia hæc uel oportere nos letari uel tranquillo esse aīo : uel uoluptate affici : uel non negligentes esse ac segnes : & sic in aliis huiusmodi .

Cxii. præceptum De magnopere & similibus .

Nonnunquam uero duo nomina siue præpositione addita : siue unius aduerbii uim retinent : ut magnopere pro ualde : uel maximopere pro plurimū maiorem in modū pro maxime : mirum in modum pro mirabiliter : & item mirā dum in modum .

Cxiii. præceptū De in primis & similibus .

Sed ablatiui casus siue cum cōmertio præpositionis uel sine uim habet aduerbii : ut in primis significat enim p̄cipue . & id græci dicūt atq; aduerbiū ipsū si ita appellandū ē : perornate nominibus iungitur ut in primis sapiēs in primis eruditus : sed ne a proposito digrediar : paucis interdum pro paulum : multis pro multum utimur : uerum hoc alio loco opportunius .

Cxiiii. præceptum De gerit cum nomine magistratus siue imperii .

Ille etiā modus optimus est : ut si q̄s dicturus sit quempiam habere aliquem honorem seu magistratum seu imperiū : ut ex nomine honoris eiusmodi & gero ris uerbū : pulcherrimam constituit orationem : hoc pacto : hic est Romæ consul . rome consulem gerit : pretorem gerit : alia huiuscemodi : ad hos enim uiros rerum cura atq; administratio pertinet .

Cxv. præceptum De interlegendum & similibus .

Aditata & perpulchra est sermonis ratio : ut gerundi uox accusatiuis præposita inter significet tēpus imperfectū indicatiui uel subiunctiui modi : uel alterius etiam dum particulam : ut inter ambulandum hostes offendi : hoc est dum ambularem : inter legendū ridebas idest dum legeres : & sic pro uarietate personarum ita exponendum est : uti modo exēplifica uimus . Hinc Seruius in bucolicis Virgilia : inter agendum

dum agis:inter cenandum dum ceno:hæc sum locutus.

Cxvi.præceptum De in pro erga uel contra.

IN pro erga & etiam contra pulcherrima est accusatio præposita:ut meus in te animus:mea in te beniuolentia ubiq; enim significat erga.Iuuenalis inuehitur in domitianum:Cicero habuit orationem in catilinam:ibi enim cōtra significat.

Cxvii.præceptum De apprime.

Apprime pro ualde recte apponitur nominibus:quemadmodū de in primis superius dictum est:ut uir apprime nobilis:res apprime utilis.& sic de aliis consimili modo

Cxviii.præceptū Vt res apte coniungitur possessiuis.

Res nomen latum diffusumq; est:sed eo pulcherrime utimur:adiectis nominibus possessiuis:præsertim huiusmodi ut cum dicitur res bellicæ:res domestica.& sic de simili bus pariter.

Cxviii.præceptum De prestolor.

Prestolor uerbum quod Poete accusatio plerunq; iungunt:Cicero connectit datiuo.

Cxx.præceptū Assentior & assentio. impartior & impartio.

Multa sunt uerba:quibus pro eadem significantia & passiuua utimur uoce & actiua: & ut omittā pœne innumera bilia.Cicero frequēter ī his duobus modo passiuā modo actiuam uocem usurpat: Assentior & assentio ubique constructionis forma:Et impartior seu impartio: in ceteris autem id fit multo rarius.

Cxxi.præceptū Vsu uenit.

Usu uenit ornatissime pro contingit ponitur.

Cxxii.præceptum Vsurpatio & usurpare.

Usurpatio & usurpare ita intelligebant: ut iuriconsulti dicunt: Sed usurpationem oratores frequentem usum uocant:& usurpare in frequenti usu habere

Cxxiii.præceptum Deficit cum accusatio

Hec res me deficit:idest deest mihi hæc res: & deficit me dies:uita quamprimum mortales deficit:sed deficio hac re magis poetarum est.

Cxxiiii.præceptum Omnis pro omnes.

Nunc autem ne ea que perutilia sunt & ornatissima:omitamus Intelligendū est quod que nomina tertiæ declinationis: tam nominatiuū quam genitiuū singularem habent similes:præsertim si genitiuus pluralis in ium exierit: eorum frequenter pluralis accusatiuus in is terminari solet:raro in es:ut omnis pro omnes:immortalis pro immortales: manes pro manes: similiter ut ipse quoq; testatur Priscianus in ns

uel in rs terminantia: ut fontis & tes : partis & tes : in reliquis rarius id fit: que est poetarum uenia.

Cxxv. præceptum De postridie .

OVædam aduerbia sunt: quæ epistolis quammaxime congruunt: sicuti propediem: quamprimum: cito: cōfestim & itē postridie: quod multi litterarū ignari & grāmaticæ artis expertes exponunt post tres dies . Sed tu ne eodem ducas errore: crede postridie significare postero die: & eo pacto M.C. accepit: & alii eruditissimi uiri.

• Cxxvi. præceptū Primū deinde: preterea: adhuc postremū.

AT si quis multa referre uelit pro priore ponat primum uel primo: utrunq; est in usu pro secundo: deinde uel secundo loco: pro tertio preterea uel tertio loco: pro quarto quod perraro accidit ad hæc uel preterea: uel quarto loco: in calce postremum uel postremo & demum igitur huiusmodi exemplum: tria sunt: quæ mihi magnam uoluptatem asserunt: primum enim quod optimum amicū nactus sum: deinde autē quod singularem tuam erga me sepe testificaris beniuolentiā: postremum uero: quod te incolumem esse intellexi .

Cxxvii. præceptū De ordine harum coniunctionum enim autem uero .

OVa in re id quoq; animaduertendum est: quod tres minimus coniunctiones recto atq; usitato ordine: quæ sunt enim: autem: uero: sed tu ipse ac multa etiā plura facile cognoris: si Ciceronis scripta & in primis eius epistolis lectitabit .

Cxxviii. præceptum Memorix proditum est .

Memorie proditum est: significat scriptum est: multa n. talia ornatissime usurpantur uariis tamen significationibus: ut mēorie tradere: mādare lris: mādare scriptis mandare litteras monumentis: quorum ferme omnium eadē uis est: sed mandare memorie aliud sibi uelle uidetur .

Cxxviiii. præceptum Fallit me hæc res.

Allo uerbum tritum est apud Ciceronem . & fallit me hæc res dicimus fallit te spes: quod est frustratur: & decipit .

Cxxx. præceptum Missum facere .

Missum facere pro dimittere uenustum & ornatū est: nā missam hanc rem facio. i. dimitto .

Cxxxi. præceptū De ne & quidem .

AD hæc & eadem oratione due he particule ne & quidem pulcherrime sunt: si quis fuerit illis recte usus: nā cū pronuntiat semper. aut aliquid dictum est aut id mēte cōcipitur. ut ne audiui quidem . significat enim exempli causa non

solum non uidi: sed nec audiui. Item aliud exemplum: philosophiæ studia zeno non modo non intermittit: sed ne remittit quidem remittere namque philosophiā ē remissus philosophari.

Cxxxii. præceptū De ordine plurium sine cōiunctione.

Sed ea quoque adhibenda diligentia est: quod si quando plura ponimus presertim sine cōiunctione: quia articulus est. ut si idem significare uideantur: quod uehementius est: semper collocetur in calce: ut tua uirtus laudanda probanda que est: nam probare est magis quod sit animi iudicio. Magistratus diligere. amare. colere debemus. probatissimos uiros. homines uerentur: obseruant: admirantur quæ turpia: obserua: feda: terra sunt: ea fugere: & aspernari debemus. uirtutis officium summa laus est: nam habet officium accessionem actionis: sed in his quoque ordo quidam spectandus est: quod si tria sint quorum duo partem aliquam significant: tertium sit commune: id profecto debet plerumque in fine collocari: nisi se habuerit quodam generis modo: nunc enim econtra fit: quod nunc liquido ac perspicue patefecero: ac prioris exemplum est. Omnis in adipiscenda uirtute cura: opera: diligentia: ponenda est. est enim cura solius animi: opera corporis: diligentia utrumque complectitur. Item plurimum in rebus. industrie laboris temporis ponendum est. Amicos consilio: uiribus: opera adiuuare debemus. Alterius uero exempla sunt: non sunt per se res commode expetende diuitiæ. uoluptates: honores: commodum enim generis locum detinet: cuius species sunt multe: puta quas modo memorauimus: atque item animalia quæque homines: equi leones bonum uidetur appetere: sed ut cunque sese res habeat. si multa sint: quod pluris est: poni debet in fine. Iam uero ad alia.

Cxxxiii. præceptum Quisquis. ut ut. ubi ubi.

Multoties geminatio in quibusdam tam uerbis infinitis quæ ad uerbiis tanti ualet: quanti id nomen semel & cū que: ut quisquis pro quocumque: quotquot pro quocumque: quātusquātus: pro quantuscumque: qualisqualis pro qualiscumque: ut ut pro utcunque: ubi ubi pro ubicumque: & id aduerte diligentius.

Cxxxiiii. præceptum Accedit.

Accedit pro additur: tam usitatum quam pulchrum uideri debet: unde accessio additionem designat: igitur accedit ad meas miseras dolor. i. additur.

Cxxxv. præceptum Confido.

Confido non sicut quidam arbitrantur. nescio quo pacto construitur. sed iungitur alias datiuo: alias ablatiuo casui: & in his potissimum uersatur: que ad animū spectat: ut cōfido tua uirtute: tua hūanitate tuo cōsilio & reliqua.

Cxxxvi. præceptum. Credo pro committo.

Qredo quoque pro comitto ornatissimum est. Ut credo tibi mea consilia. credo tibi grandem pecuniam: & sic de aliis.

Cxxxvii. præceptum Grandis maior: uel minor natu.

Grande adiectiuum nomen probe uel etati conuenit: uel pecuniæ: pecuniæ exemplum supra posuimus. Sed hic grandior Nestore uidetur: quod nestorem ante eat etate & hic est grandis natu significat longeuum hominem: atq; ad modum senem. Et quia de natu mentio facta est. Maior natu ornatissime significat seniore: sicut minor natu iuniorem:

Cxxxviii. præceptum De parenthesis.

In super haud illepida sit interposita nonnūquam in oratione atq; interiecta parenthesis. Ut dedisti ad me: quæ mea est summa uoluptas: suauissimas litteras. Oēs amicos nisi fallor: plurimum admiraris. Scire uelim ex te: ea namq; amicorum est consuetudo: quid nuper in Mar. Antonii causa egeris: & ita demum te postulante nostrā orationem eiusmodi interpositionibus aspergamus.

Cxxxix. præceptum De increbuit.

Increscit res apud me increbuit fere significat ad aures meas: peruenit: & rei noticiam significat.

Cxxx. præceptum Nos nescire quid dicemus.

Nescio hanc rem ignoro: præterit me: fugit me latet me: huius rei nescius sum: ignarus sum: hæc res scientiā meam fugit.

Cxxxxi. præceptum Reliquum est.

Reliquum est: hoc restat: perpulchre & magno cū ornatu idem significat: exemplū ē: omnia tibi & natura & fortuna tribuit: reliquū ē: ut bene & laudabiliter uiuas

Cxxxii. præceptum. Vulgo id est ubiq;.

Vulgo id est ubique & communiter dicitur: & orhatus sermo est.

Cxxxiii. præceptum Accipere pro audire & cognoscere

Accipere pro audire & cognoscere peruenisse dicitur: ut accipi rumoribus: quorū ē incertus auctor. Accipi hominum fama: quæ certo auctore continetur. Accipi nūciis quos nūcius: & qui mittitur: affert: Accipi litteras quas ab amicis accepimus: & aliis item consimilibus locis.

Cxxxiiii. præceptum Hisce: hosce: hasce.

Demonominibus articularibus: demonstratiuis consueuerunt oratores addere ce adiectionem in his casibus: qui in s desinunt euphonie causa: ut hisce: hosce: hasce: pro his hos & has.

Cxxxv. præceptū. De trāslatione huius præpo sitionis cum.

Sepe præpositio: quæ præponi solet: postpōitur: & signi-
ficantia eadem manet: & in quibusdam quidem semper
quæ sunt: mecum: tecum: secum: nobiscum. In quibusdā
quoq; non semper: ut qui cum quo cum quibus cū te propter:
ac etiam propter te idem significat: & sic quibus cum: & cum
quibus: & in his potissimum ea præpositionum translatio fit:
quæ modo enumerauimus.

Cxxxvi. præceptum Clam præpositio. potius quam aduer-
bium

Alam plærung; præpositio est: & nonnunquā aduerbiū.
Sed oratores præpositionē Potius accipiunt: siue iunga-
tur ablatiuo: uti priscianus sentit siue accusatiuo: quod
opinatur donatus. Ut clā me pfectus es: idest me nesciente.

Cxxxvii. præceptū Corā & præpositio & aduerbium

Aoram cū accentu in prima syllaba præpositio ē & quid
significet nemo ē: qui nesciat: cū accentu uero in ultima
syllaba aduerbiū pulcherrimū ē: significās: ut ita dicam
Preentialiter: quo frequētissime docti uiri utuntur: ut apud
M. C. cupio tecū corā iocari: & corā tecū loqui.

Cxxxviii. præceptū De aduerbiis ī i & in u desinētibus.

Multa aduerbia in i exeuntia etiā ī ipsis epistolis pulcher-
rima sunt. sed hæc in primis ruri: uesperis: belli domi.
Multā itē in o ut sero. serio. consulto. postremo modo.
falso. merito. præcario. cætera uero in eodem exitu desinentia
haud in frequenti sunt oratorum usu. In u uero crebra sunt.
ut diu: cuius manifesta significantia est interdū: quod quasi ē
infra mediū diei tempus. & noctu pro nocte: quod magis nomē
unde diu noctuq; dicimus.

Cxxxviiii. præceptum. Nullus pro non.

Nullus nulla nullum nonnunquam pro non præsertim
sum es est uerbo adiuncto: ut nullus sum idest iterū res
publica nulla est: quasi non est: & extincta est idque etiā
ornatissimum fuerit.

CL. præceptū Præsto sum idest adsum uel appareo.

Prestum sum significat adsum. & fere appareo: & sic idem
aduerbiū eiusdē uerbi modis oībus ac temporibus per-
uenuste cōnectitur in eadē: quā modo posuimus signifi-
cantia: ut præsto mihi fuit seruus tuus urbē ingredienti

CLi. præceptū. Licet mihi bono uiro esse uel bonū uirū.

Licet mihi esse bonum uirum: & licet mihi bono uiro ēē:
utrunq; latine atq; usitate dicitur: sed id posterius ma-
gis oratorium est.

CLii. præceptū Perpetuo & imperpetuū aduerbialiter.

Derpetuo & imperpetuum aduerbialiter pro eodem: & eis frequenter utimur.

CLiii. præceptum. Deuincio pro obligo.

Deuincio uerbum cum pulcherrimum est: tum præcipue epistolis congruit: significat deuincio obligo: & deuinctus idest obligatus. sicut & sepe obnoxius: quod non solum trito more significat quod notum est: sed etiam deuinctum.

CLiiii. præceptum Collocare apud aliquem beneficium.

Collocare apud aliquem beneficium est alicui beneficiū facere: ut apud gratos uiros beneficium collocaſti.

CLv. præceptum Gratificor.

Gratificor tibi hanc rem præclare usurpatur.

CLvi. præceptum De indulgeo & ignosco.

Indulgeo uerbum est sane aptissimū: & splēdidi ornatus quod & datiuo iungitur: & ferme significat do operam: atq; ita exponitur: ut hic nimio somno indulget: id est nimis dormit. nimio cibo indulget. i. nimis comedit. nimio uino indulget: id est nimis bibit et reliqua consimili pacto indulgere est quasi concedere. et est uerbum luxuriosum quadam designans clementiā: et indulgentem parentem appellamus leniore erga filios ingenio: quare et ab ignosco plurimum differt. Est enim ignosco. parco. do ueniam. siue excusatū habeo. ignosco tibi igitur: si quid exempli gratia admiseris sceleris. indulgeo uero: ut multa agere impune queas: quorū uerborū discrimen diligentissime considerandū est.

CLvii. præceptum Tantus. Quantus.

Tantus tanta tantū. et quantus eo modo se habent in oratione: ut raro alterū absq; altero ponatur: ut concio hec tanta ē: quāta ante hac unquā fuit. Tribuis mihi tantū: quātū nec agnosco: nec postulo: tantū in te ē doctrinæ: quātū in doctissimo solet inesse uiro: et ita in reliquis.

CLviii. præceptum. Ta is qualis.

Talis & qualis alterutrū creberrime ponitur raro utrumq;: ut talē solemus sentire uirū bonū. et subintelligimus qualē dicimus: e contra orator est illustris: qualis alter nullū reperiat: uerū hæc de his satis.

CLix. præceptum. Vel pro etiam.

Vel pro etiam particula multis locis rectissime congruit ut Hannibal fuit imperatorum uel omniū primus: tua eximia uirtus: ut te amem: uel maxime impellit.

CLx. præceptum. Versor.

Versor uerbum ī frequētissimo ē ueterū ac disertorū hominum usu: perdiffusaq; est eius uerbi significantia ac deniq; uariis pōt rōnibus exponi: ut ego uersor in litte

rarum studio id est de operam litterarum studio : uirtus circa
difficile uersatur : id est uirtus in difficili consistit : uersa mur
in tenebris : est fere sumus ac uiuimus & quasi stamus in te
nebris & quod est exemplis superioribus declaratum : duos si
bi plerumque ac frequentius casus postulat. Nam aut accusatiuo
iungitur preposita circa: aut ablatiuo in precedente: nam cum ac
cusatiuo: ut ante fundum uersari: ad portam uersabatur perra
ro dicta sunt: sed quemadmodum ceteris rebus omnibus: ita
huic quoque summa adhibenda est diligentia.

CLxi. preceptum. Enimvero. sin autem.

Nonnunquam due particulae ornatissime coniunguntur:
quarum eadem sit utriusque significatio: ut enimvero.
nam pro explenda sententia altera dicitur ut sufficere po
terat: & similiter sin autem sepe dicimus explende sententiae
causa: eo in loco autem particula nullam omnino uim habet.
Sin enim per se significat. sed si.

CLxii. preceptum. Quoad.

Quoad pro quousque: & pro quando non minus ornate po
nitur quam latine: ut uolo in urbe esse quoad tu redeas &
ita in pluribus locis consimiliter.

CLxiii. preceptum. Suscipere.

Suscipere non solum quod tritum uulgatumque est: supra se ac
cipere significat: & quodammodo adducere aliquid: sed et
perornate in epistolis commendatum habere: ut suscepit Ci
cerone Caesar in suis rebus aduersis: quae utique postrema signi
ficatio haudquam: si quis inspiciat accuratius a priore illa alia est.

CLxiiii. preceptum. Positio adiuncta negatio contrarii posi
tium plerumque uim tenet.

Optima illa quoque ratio est: ut positio cuiusdam adiuncta
negatio contrarii positium uim ac significationem teneat:
sed ita plene tamen & cumulate illam expleat: cuius rei exem
pla subiiciam: hic uir est haud improbus: significat enim fere
hunc hominem probum potius quam improbum esse habendum & phi
losophus haud ignobilis. histrio non illepidus. miles non instre
nuus ciuis haud quaquam malus. Nam in his eorumque similibus: rec
tius atque usitatius dicitur: quamuis laudis cuiusdam est: sed qua
si diminue atque defraudate laudis.

CLxy. preceptum. Peto hanc rem a te.

Quod grammatici frequentius dicunt. Peto te hanc rem: or
natius nec minus latine dicitur: peto hanc rem a te: & id
plurimum Cicero in epistolis consueuit.

CLxyi. preceptum. Conficior pro pereo.

Conficio passiuo uoce crebro usitatum est pro eo fere:
quod est pereo: & confectus sum: & consumptus uir iops

ac miser fame. frigore. dolore conficitur. & sic a us erate estu
conficitur atq; merore: labore & senio confectus & de aliis per
multis itidem.

CLxvii. præceptum Ablatiui tum participiorum tum aliorū
peruenustam reddunt orationem.

Ablatiui casus non participiorū solū uerū etiā omnium
aliorū in oratione perconcinne ponuntur: præsertim si
qua fuerit significatio temporis: & participiis quidem
manifestum est: ut regnante octauiano Cæsare parata est uniuersa
orbis pax: quasi qua tempestate regnabat Octauianus Cæsar
& aliud Dionisio syracusis tyrannum gerente grauissima in sy
cilia bella sunt gesta: id est quo tempore syracusanorum Dio
nisius tyrannus erat: sed eodem quoq; modo alia quædam se
habent nomina: maxime uero si dignitatum. & bonorum exti
terint: ut Cornelio & Galba edilibus currulibus acie in thea
tro fabulæ sunt. Quidam addunt participiū existentibus: sed nos
prohibemus: quod non ad uenustatē orationis pertinet addi op
portere: & item Scipione cōsule peni deuicti sunt. Scipione im
perante euersa est Numantia: & reliqua eiusmodi pariter

CLxviii. præceptum. De genitiuis cum possessiuis pronomi
nibus.

Item tam grammaticæ quam oratorie genitiuos quorum
cunq; causaliū cū possessiuis quocunq; casu prolatis cō
iungere: quod & priscianus tradit: ut mea causa uenit &
cæterorū amicorū. Meum agrū & M. Antonii populati sunt
tuo amico ac fratris gratificare: tuum imperatorem sectare. &
comilitonum. O noster & fratris amice: sua ille confidit & cui
um prudentia: atq; ita figuratur constructio in omnibus posse
siuis. hinc Terentianum illud: meo præsidio atq; hospitis. idq;
penitus inspiciendum sit.

CLxviii. præceptum. De nominatiuo possessiuo cum geniti
uo possessoris.

Quinetiam discretionis seu abundantie cuiusdam gratia
solet addi cum genitiuo possessoris & nominatiuus pos
sessiuus: ut suus est. C. Cæsaris mos. i. eius mos & non al
terius. suus Ticii filius heres testamento constitutus est. suus.
ut ipse quoq; priscianus exponit ad discretionē eius pertinet:
qui secundū leges suus non est: id est sub potestate patris legiti
mi non est. suus aut pro uniuscuiusq; proprio accipitur. Quod
ipsum apud uiros et eloquentissimos frequens est.

CLxx. præceptum Quid distant die quarto & die quarta.

Die quarta ut Nonius Marcellus testis est & die quarto non
idem significat: sed masculino genere præteritum desi
gnatur tempus: feminino futurū: quod uetustissimi tamē

aliter protulerunt: ut sit die quarto pro eo quod aliter Nudi
us quartus dicitur: Nudius tertius & itidem de aliis.

CLxxi. præceptum. Quid interest inter tua causa & tui cau-
sa feci.

MVa causa feci & tui causa feci: ne præter ueterum ac doc-
torum consuetudinem aliquid efficiamus: & inter sese
haud mediocriter discernuntur: nam tui causa tunc dici-
mus siquid ei ad quem sermonem uertimus: tui præstiterimus
ut tui cā ad antonii castra profectus sum qđ est tuendi tui grā
Sed tua cā: cū tua: ut ita dixerim: contemplatione aliquid alte-
ri præstiterimus: ut tua causa fratris tui causam egi.

CLxxii. præceptum. De differentia inter genitiuos primitiui
& possessiui.

Quia aliquid de his: quæ ad possessionem spectant: lo-
cuti sumus: haud ab re fuerit: differentiā eam proferre in
mediū: quæ est inter genitiuos primitiui & possessiui mei
tui sui nostri & uestri: quā tandē priscianus pulcherrime attin-
git. Vox nanq; eadē est: ut ut uis ipsa longe diuersa cum geniti-
uis primitiui simplicē significat possessionē: possessiui uero du-
plicem: ut mei amicus id est meus amicus: sed mei filii amicus
duplicē continet possessionē: alterā meam in filio: alteram filii
in amico: quod eo subiicimus: ne quom ornatum requirimus
uerborū uim ignoremus ipsam: atq; in errorem quempiā in-
prudentes incidamus: sed institutum prosequamur.

CLxxiii. præceptum. In mentem uenit.

Hec res mihi in mētem uenit dicitur: & cum genitiuo hu-
ius rei mihi in mentem uenit: nec mihi cure est: an pro-
nominatiuo genitiuus positus sit: utrunq; uero non so-
lum poetæ sed etiam. M. C. u. surpauit.

CLxxiiii. præceptum. De tēporum commutatione.

Oratores sicut & poetæ persepe & præsentibus tempori-
bus utuntur pro præteritis: nonnūquam & pro futuris:
uerū id quidē multo rarius: sed econtra haud crebro fit
nisi forte inquam uerbū: quod futuri temporis est: præteriti lo-
co uel præsentis actipimus: sed multa quæ super his dici pos-
sunt in aliud potius tempus seruamus.

CLxxv. præceptum. Similis genitiuo: & plenus datiuo.

Similis & plenus nomina: quorum prius datiuo iūgitur.
posterius etiam ablatiuo: oratores ut plurimum ac fere
semper genitiuo coniungunt: ut similis es tuorū maiorū
dignitatis officii plenus: nonnunquā uere sed perraro proferū-
tur cum superioribus casibus:

CLxxvi. præceptum. Vt subiunctiuis imperatiua uerba iun-
guntur.

Sepenumero maioris significantie causa uel ornatissime imperatiuis subiunctiua iunguntur quod Cicero effice re sæpe solebat: quale est illud cura ut uir sis. & alio in loco scribens ad filiũ: effice & labora: ut excellas.

CLXXVII. præceptũ Curritur: Cenatur: Prandetur.

Decurritur spacium: cenatur rationibus: prandetur consilia: pulcherrime dicuntur.

CLXXVIII. præceptum Vt transitiva uerba absolute proferantur.

Atem sicut absoluta interdũ uerba obliquis casibus adiunguntur: ita transitiva quoque: licet nonnunquã nõ solum pro grammatiorũ more sed etiam pro oratorũ consuetudine absolute proferre: præsertim uero si qua sui passio: cum actione ipsa significatur: qualia illa sunt: amo lugeo rideo metuo: quæ tamen transitiva sunt: nunc absolute proferuntur

CLXXVIII. præceptum. De terminatis in bundus.

Ove in bundus exeunt nomina tam similitudinẽ significat quod plerique arbitrantur: quã abundantiam quandã potius ac uahementiã ut gloriabundus non tam gloriati similis quã abũde sese uahementerque efferens: quã opinionẽ eloquentiũ: ac eruditissimorum ubique testimoniis comprobata: tu quoque firmiter amplectere. Nam ut alios omittã. Agellius probatissimus auctor. & sententia quoque doctissimi Apollinaris lectabundus dicitur: inquit qui abũde letus est. errabundus qui longo atque abundantia errore est: & tu quoque hisdem utere noĩbus

CLXXX. præceptum. De fretus.

Aretus tam incerte originis: & ablatiuo iunctum pulcherrimum est. & significat fere confisum: ac munitum: ut uestra humanitate fretus: uestra fretus sapientia: nõ mea uirtute fretus.

CLXXXI. præceptum. Certiorem facere.

Certiorẽ facere usitate atque fræquenter in epistolis usurpatur: Nã facio te hac re certiorẽ: ẽ tibi significo hãc re ut sepissime uelĩ: me de tua ualitudine facias certiorẽ.

CLXXXII. præceptum De habeo.

Habeo uaria constructione figuratũ plurimum ornatus habet: ut bene hæc res se habet: quod est fere ut ita dicã stat bene hæc res: & ita bene habeo me: & cũ participiis: bene me habens redeo rure: & contrarium aduerbiũ similiter ei uerbo iungitur: quod est male.

CLXXXIII. præceptum. De participiis futuri temporis.

Participia sepe numero futuri temporis ornatissime usurpantur: ut scripturus sum ad scipionem litteras: quod est fere debeo scribere: & alia. Tu ad edes crassi iturus es

quasi ire debes. Cicero ē athenas pfecturus. i. debet athenas pfi
cisci. Plancus in cyprū traiecturus est. fere est : nauigare debet
in cyprum: quod idcirco ita exposuimus: quoniā is proprie na
uigare: is trāsmittere. is soluere eum locū significat. unde pfi
ciscitur is demum traicere dicitur quod eundem designat: q
rate uehitur. ut Cicero soluit athenis: & in asiam traiecit. uerū
ad propositū redeundū est. Illa igitur participia . que a uerbis
manant passiuis passiuē quoq; exponi debent : ut cuius insons
a ius est. mulctandus non est. i. mulctari & puniri non debet. sō
res accusandi sunt. i. accusari debent. ut flagitiosus est . truden
dus in carcerem. coniciendus in uīcula. & alia reliqua exponā
tur. ut supra diximus. Nec tamen negauerim: quin eorumdem
participium alia quoq; ratio sit. sed ea nos modoprosequimur
in praesentia quæ uenustus eloquiū reddunt.

CLxxxiiii. præceptū De repetō .

Quid repetō nonne pulchre ponitur: si quid ei accesserit
neq; accusatiuus solū casus: sed etiam ablatiuus: repetō
hāc rē memoria: quod nō teneo memoria significat: ut
p multi existimāt: sed potius mēoria uoluto: reminiscor: & q̄ si
obliuioni traditā rursū inuestigio memoria: hoc nos uti uerbo
ornatissime poterimus: quādo eodem & ueteres eloquētissimi
frequenter usi sunt: hinc illud Ciceronis in libro de oratore:
cogitanti mihi & memoria uetera repetenti: & Africanus a Ne
uio accusatus tribunoplebis: quod ab Anthiocho peccuniā acce
pisset: cōmodissime eo uerbo usus memoria: inquit: quiritēs re
peto hunc diem hodiernū esse: quo hannibalem penum inimi
cissimum huic imperio uici in terra africa: & pacem nobis: ac
uictoriā peperit inseparabilē: uerum captus ingenti uoluptate
longius in africā uerbis referendis progressus sum: quamobrē
ad nostrum institutum referat se oratio.

CLxxxv. præceptum Pro mori diem obire: oppetere & simi
lia: pro uiuere autem uitam agere: degere etatem . & similia or
nate dicimus.

Optimum factu fuerit ne eidem aut modis orationis . aut
uerbis utamur: & quod initio diximus: uaria plurimum
probatu oratio: & si ueluti dixi: quibusdam flosculis
aspergitur: ut pro mori: idem obire: mortem oppetere: animā
expirare: uita decedere uel excedere uita: animam efflare: uita
defugire: rebus humanis excedere: ex uita mitigare: res deserere
humanas exire de uita: mortē obire: interire: occidere consimi
liaq;. Et itē pro uiuere: uiuere uitā agere: degere etatem.

CLxxxvi. præceptum Vt ludo ludū: sic & uiuo uitā dicimus .
& consimilia.

QT ne sigillatim cuncta complectar. illud quoque hoc loco animaduertendum sit: quod sicut dicimus sepe ludo ludum. pugno pugnam. seruo seruitutem. doleo dolorem & similia. ita & interdum: uiuo uitam: uiuo felicem seu miseram uitam: ut si quis dixerit: qui expeditam uirtutem fuerint consecrati: hi uiuent beatam atque immortalem uitam: & qui praeclarum certamen certauerint: amplissimis donabitur muneribus & quod uariis dicimus orationis modis: id ipsum de singulis partibus intelligendum sit: ut pro oro rogo: praecor: obsecro: obtestor: pro quasi ferme fere: & alia tu ipse coniecta.

CLXXXVII. praecipuum Id genus.

ID genus pro eius generis: quod fere simile nomen exprimit: pulchre & usitate dicitur multa sunt: id genus monstrata: de multis id genus rebus loquuntur: quod est similibus: & ita in aliis.

CLXXXVIII. praecipuum Ex sententia.

QX sententia quasi secundum uoluntatem: & prospere: ut gesta res est ex sententia: quod est: prout optabam. & id tibi euenit ex sententia & multis in locis consimiliter

CLXXXIX. praecipuum. Inferre.

INferre iniuriam: quasi iniuriam facere. Manus inferre alicui: est aliquem pulsare. Impetum in quempiam facere est ferire cum impetu quempiam: & quasi ui adoriri & irruere.

CLXXX. praecipuum. Dare ueniam.

Dare ueniam pulcherrime est ignoscere: & licentiam concedere.

CLXXXI. praecipuum Ab initio etatis.

AB initio etatis habui te amicū: a teneris annis: a paruulo a primis etatis temporibus: a teneris ut graeci dicunt unguiculis: a cunabulis ipsis amicitia mihi tecum est: huiusmodi etas pulcherrime adolescentiam significat.

CLXXXII. praecipuum Ferire fedus.

Ferire foedus optime atque optimis causis: & fecialium consuetudine significat foedus componere: ut per sepe iustum seu percussum foedus est constitutum & compositum.

CLXXXIII. praecipuum. Est mihi nomen Scipioni.

Quod mihi nomen Scipioni. Scipioni cognomen affricano fuit: cui pago troiano nomen erat: & sic de reliquis dati uo casu perusitate dicitur ac pulcherrime: quae eadem & aliis quoque modis dicuntur: sed frequentius modos superiores apud eloquentes & doctos uiros inuenies.

CLXXXIII. praecipuum Aiunt fertur dicitur.

Quom tritum uerbum nolumus ostendere: & quod i ore
populi est: utimur uel impersonali fertur: uel personali
uerbo aiunt: & nonnunquam dicitur: & eis singulis: ut
praepoimus: & raro ita. & interdum quod exempla huiusmo
di sunt. Nam sirenes: ut aiunt: surda debemus aure transire &
ite: nam ita fertur: & ut nusquam tuta sit fides. item haud tur
pe est: quod dicitur tumultuantem de gradu deiici.

CLxxxv. praepoim Mediam super noctem.

Nonnunquam et ita dicimus noctem super mediam uigil
uimus: quod est ultra mediam noctem: idq; et Seruius ip
se testatur: et quorūdam ueterū cōprobat auctoritas.

CLxxxvi. praepoim Tendo.

Contra sermonem tuum tendo est respondeo tibi. sicut
et tendo contra iter: est tibi occurro: sed hoc haud i fre
quenti usu oratorum inuenies.

CLxxxvii. praepoim Maeste.

Maeste magis aucte et glorie ac laudis sermo. et plerunq;
ablatiuo iūgitur: ut maeste uirtute esto: idq; et poeteusur
pant et scriptores historiarū: et demū oratores ipsi: qui
sermo: ut multi eruditissimi tradunt: a sacris deductus est

CLxxxviii. praepoim Ad explicandū locū: siue genus genti
le ac patrium effingimus.

Ovotiens alicui explicaturi sumus siue genus seu locum:
gentile ac patriū nomen effingimus: quod qui secus ef
fecerit: fortasse latine locutus sit: sed i llepide penitus at
q; indecore ut qui fuerit a syracusis oriundus non de syracusis
dicendum sed syracusanus est. non de athenis sed atheniensis:
nō de clusio sed clusinus: atq; in generibus et famillis non de
cū ablatō utimur ut multa: sed i de nomē efficim: ut nō descau
ri sed scaurus: non de gracchis sed gracchus: non de carulis sed
catulus: non de datis sed datus: quam quidē ad rem id merito
afferendū sit: quod Plinius ipse aiebat quot deriuatiōes firmas
non habet regulas: sed exeunt: terminanturq; uti ipsis auctori
bus placet: sicut a tanro taureum: et taurinū dicimus: et quos
nos romanos dicimus: dicunt græci romeos: quos nos carthagi
nenses: illi charchidoneos: sed in ensis et in us atq; as quæ ad lo
ca pertinent: frequentatōres terminationes sunt ut albanēis:
cremonensis: clusinus tarentinus: lacedomonius: salaminus mi
thyleneus: thebeus corinthius: syracusanus rebanus: arpinas: et
sarsinas. alii quoq; sunt eorundem nominum exitus: sed ii fre
quentiore usu celebrantur: quod idem et in quibusdā aliis fit
quæ neq; a græcis nominibus fluxere: neq; loci ullius: ut teren
tianus chremes: platonius Giges: socraticus Gorgias: quæ om
nia a propriis profecta sunt: atq; originē traxere: sed quæ alia

hac de re dici possunt: tu ipse cogitatione complectere.

CLxxxviii. preceptum Conor.

Qonor hanc rem optime ac uenuste dicimus: presertim si difficilior sit & ardua: quo pacto cicero sepe utebatur: ut de perfecto oratore: magnum opus & arduum Brute conamur.

CC. preceptum Studeo.

Et studeo: si quid studiosius effecturi sumus etiam accusatio pulcherrime iungitur.

CCi. præceptum Desydero.

Desydeo uerbum pulcherrime positum: nam quom desyderiū sit absentiu rerū: p sepe dicimus: desydero amore tuū: quod est tu nō me amas: desydero prudentiā tuā quasi sis insipiens: & ita de aliis.

CCii. præceptum Complector.

Complector perdiffusum est atq; ornatum uerbum presertim uero aliquibus adiectis hac ratione: ut te amore atq; beniuolentia complector: pro te amo: cogitatione complector: quod ē cogito: & id est animi: sicut facultate cōsequor est rei ipsius.

CCiii. præceptum De Gerundiuus.

Illud ignorandum non est: quod gerundiuus modus ab omni uerbo similiter procreatur: si quando nobis foret eo opus: ut cantando rumpitur anguis: ut ait Seruius dū cantatur: & in loco actiue dictum est: ut cantando tu illum: id efficere oratores atq; usurpare queunt.

CCiiii. præceptū De quarto pretor & quartum pretor.

Putant nonnulli nil interesse: si quis dixerit quarto pretor: & quartum pretor: & sic de ceteris: sed magna est in qua differentia: ut M. Varro testis est: quarto pretor locū significat: & tres antefactos: quartū uero pretor designat tempus: caue igitur diligenter ne preparam hisce utaris rationibus: ne quid contra ueterum atq; eloquentium morem consuetudinemque faciamus: quia tertium consul ac tertio consul non idem significant.

CCv. præceptum Ruri esse.

Sed ne plura iam sequatur: nā infinita pene huiusmodi precipi possunt. Id tene memoria quod nō rure esse sed ruri dicimus: quod Pōpeius festus affirmat: tū publius terērius cōprobat: ait enim ruri se continebat: quamobrē si qua reliqua sunt paucis expediamus. Nam quom pro cōficiēdis epistolis hæc potissimū attigerimus: si salutationis formulā ac regu

iam calendarum nonarum iduumque obseruatōem patefecerit:
iure huic paruo instituto finem ac modum statuemus.

CCvi. preceptum De Vale & Salue.

Vale igitur ac salue uerba pro . M. uarronis & oīum doctis-
simorum uiroꝝ sentētia idē significare uidentur: qbus
nos alias ī salutādo alias ī execrādo utimur ex quo & te-
retianū illud ē ualeāt: q inter nos dissiduū querūt ac mortuis .
quoque & q e mortaliū uita dēcesserūt: qbus nullā huiusce lucis
optare salutē possumus: nōnūquā uale dicimus: & ueteres ipsi
quondā eisdem idē uerbū p more dicebant quasi nihil plus si-
bi uiuentibus cū mortuis futurū esset: & imperpetuū ab eorū
iā aspectu discederent nā neque ualēt illi: neque salui esse possūt.
ob eandemque rē adduūt nonnulli bene aduerbiū feliciterue
aut si qua alia sunt eiusmodi significātie: uerumtamen in epi-
stolis ipsis quas plerūque ad amicos mittimus uale ī fine dicere
cōsueuimus absque ulla aduerbii accessiōe: perinde atque amicis
uite salutē ac felicitatem exoptemus: quid igitur uale sibi que-
rat. quoue pacto illo utendum sit: nosti.

CCvii. preceptum Dico tibi salutem: iubeo te saluare.

Ro saluto aut nos dicimus salutem dico: & quem salu-
tari cupimus: datiuo casui aptissime apposuerimus: ut
uale: & Cesari dic salutem. Alia quoque erit salutādi rō:
ut iube Scipionem saluare: quod est Scipionem saluta. Nam is
modus uim quandam desyderii continet: & pro antiquorum
consuetudine infinitus modus in alium transit: ut iubeo te sal-
uere. i. salue: iubeo te gaudere pro gaude.

CCviii. præceptum Meo nomine uel meis uerbis pro mea
ex parte.

Quod uero alii ex mea parte dicunt: multo quidem orna-
tissime dicitur & meo nomine uel meis uerbis .

CCviiii. præceptum De calendis nonis & idibus.

Quotam aut cuiusque mensis diē uelimus intelligi calēdis
nonis idibusue notamus: neque quid ille sibi uelint: nunc
explicat cōsiliū est sed quo pacto dicamus singulorum
mēsiū dies ab eis annotationē suscipiūt. Quāobrem itelligendū
in primis est primos cuiusque mēsis dies calendatū appellatōne
notari secundum quas nonarū dies constituitur: & in aliis qui-
dē mensibus septima luce. Martio. Maio. Iulio Octobri. in aliis
autem quinta Ianuario. Februario Aprili: Iunio: Augusto.
Septembri Nouembri: et Decembri: atque omnes hi dies qui in-
ter calendas et nonas intercesserint: nonarum cognominatione
censetur: ubi et numerum meminerimus ac nonas ipsas et ca-
lēdas ablatiuo casu cōstituimus: has accusatiuo: sed iter nume-
randū & prepostero utemur ordine: & nonarum diem cōnume-

rabimus: at nonis exactis proximos octo dies idem in quoquo mense similiter iduum cognominatiōe significabimus: sed pari rōe tum ordinis tū & annumerationis: reliquos uero eius mensis: quotquot supfuerint dies: calendarū appellatiōe notabimus que futuri ac proximi sunt mēsis: neq; ordinis neq; numerationis ratōne imutata: atq; id omne exēplo illustrandum est: sicq; Martius ipse nobis exēplo cuius curriculum uno ac trigesimo die conficitur. Primus itaq; dies calende erunt martii. Secundus sexto nonas martii. Tertius quinto nonas martii. Quartus quarto nonas martii. Quintus tertio nonas martii. Sextus non secundo nonas dicitur: sed pridie nonas: & ita in idibus atq; calendis: Septimus dies none erūt mar. Octauus octauo idus martii. Nonus septimo idus martii. Decimus sexto idus martii. Undecimus quinto idus martii. Duodecimus quarto idus martii. Tertiusdecimus tertio idus martii. Quartusdecimus: pridie idus martii. Quintusdecimus idibus martii. Sextusdecimus septimodecimo calendas apriles: quia is mensis consequitur. Decimusseptimus sextodecimo calendas apriles. Decimus octauus quinto decimo calendas apriles: Decimus nonus quartodecimo calendas apriles. Vigésimus tertio decimo calendas apriles. Vigésimus primus duodecimo calendas apriles. Vigésimus secundus undecimo calendas apriles. Vigésimus tertius decimo calendas apriles. Vigésimus quartus nono calendas apriles. Vigésimus quintus octauo calendas apriles. Vigésimus sextus septimo calendas apriles. Vigésimus septimus sexto calendas apriles. Vigésimus octauus quinto calendas apriles. Vigésimus nonus quarto calendas apriles. Trigésimus tertio calendas apriles. Trigésimus primus & nouissimus pridie calendas apriles: & in ceteris omnibus eadem seruanda est ratio. Dieꝝ aut numerus haud te lateat: qui in promptu ē omnibus.

CCx. præceptū pridie calēdas: pridie nonas: pridie idus.
Pridie aut calēdas: pridie nonas: pridie idus dicitur: & significat qđ uetustissimi dicebāt die pristini pro aduerbio quod significat die pristino: & sic puetusto more die crastini: & die qnti & die qnto similiter p aduerbio: Vex nos priscā nimis & horridiorē uetustatē ubiq; fugere ac uitā debemus: ac bene & preclare Cesar precipe solebat tanquā scopulū sic fugiendū esse inauditum atq; insolens uerbum. Pro genitiuis aut mensium rectius possessiua noīa finxerimus ut pro calendis martii calendas martias dixerimus: & ita apriles: maias iūias iulias: aut qntiles: augustas aut sextiles: septembres. & ita ianuarias & februarias. Quod autem in calendis: Nonis Idibusque ablatiuo casu iūgimus, idem possumus in accusatiuū

tráfferre & ad præponere, sed id significat tempus fere diutur-
nius : ut decimo kalendas februarias dedisti ad me litteras .
Ego uero ad octauum Idus ianuaras ad te scripseram : habet
enim uim temporis uehementiorem hoc posterius . Ne igitur
plura scribã: hec mihi in presentia sese obtulerũt: quæ adnota-
tu digniora uisa sunt: queq; tibi in multo plus fortasse condu-
cent quã illorum p̄ceptiones : qui easdem & epistolis & oratio-
nibus partes tribunt: quorũ penitus eripiendus est error : atq;
ita sentiendum: ut in litteris ipsis apte cõcinne dilucideq; scri-
bamus : ac nostram sententiam atq; mentem quamcõmodissi-
me aperiãmus . Quod cum hec diligenter teneris : ex infinito
pene harum rerum numero alia quedã non minus fortasse uti-
lia sed multo grauiora subnectam. Quamobrem ut facis: cupi-
dissime studia litterarum complectere : & que in dies asseque-
re: ad exercitationem acommoda. Vale.

FINIS .

Hoc opus diligenter emendatum impressum est Me-
diolani per Antonium zarotum opera & impen-
sa Iohannis legnani Anno. M. cccc.
lxxxvi. die. xxiii. Decembris .

1486. 23 Dic.

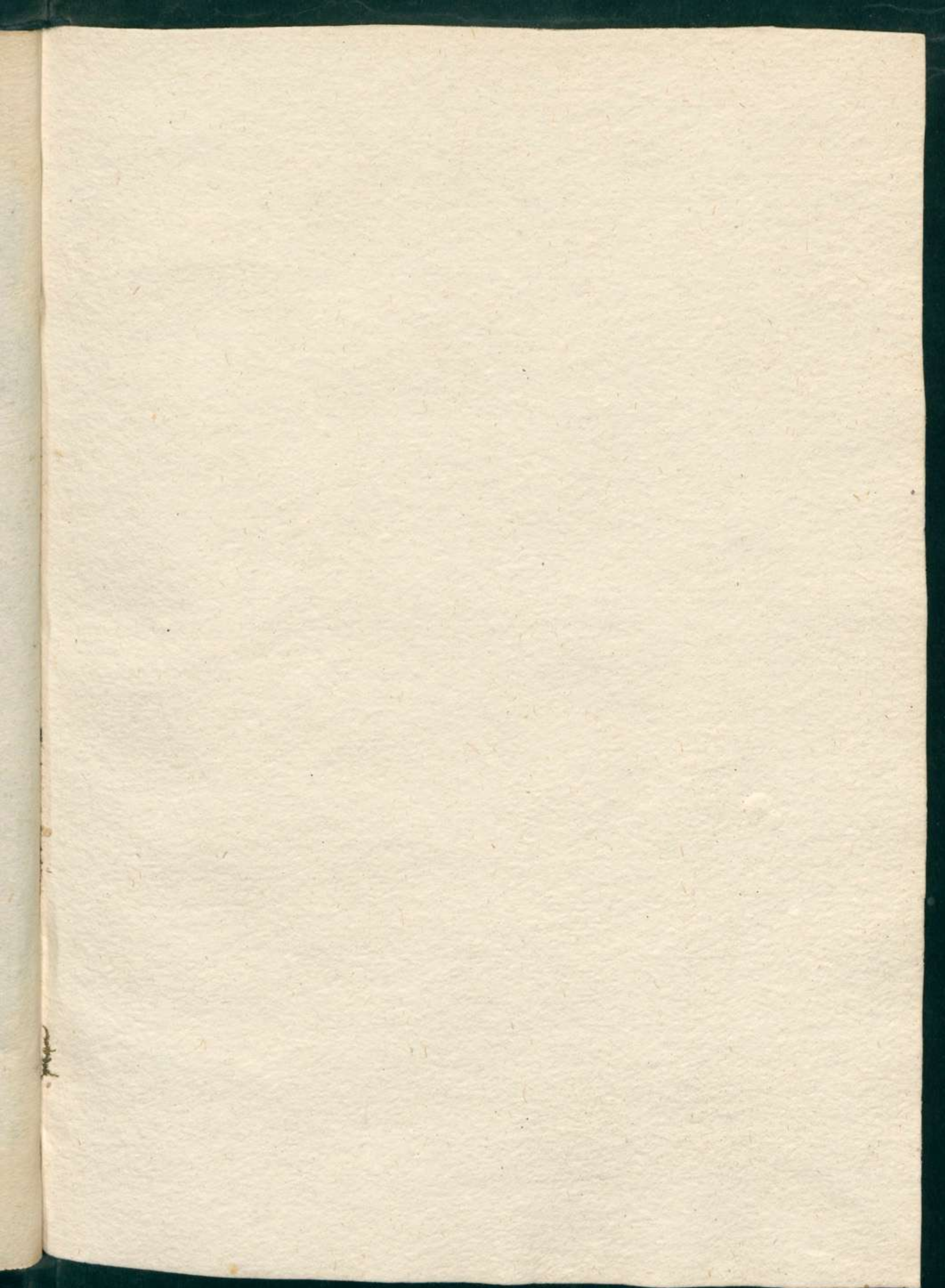

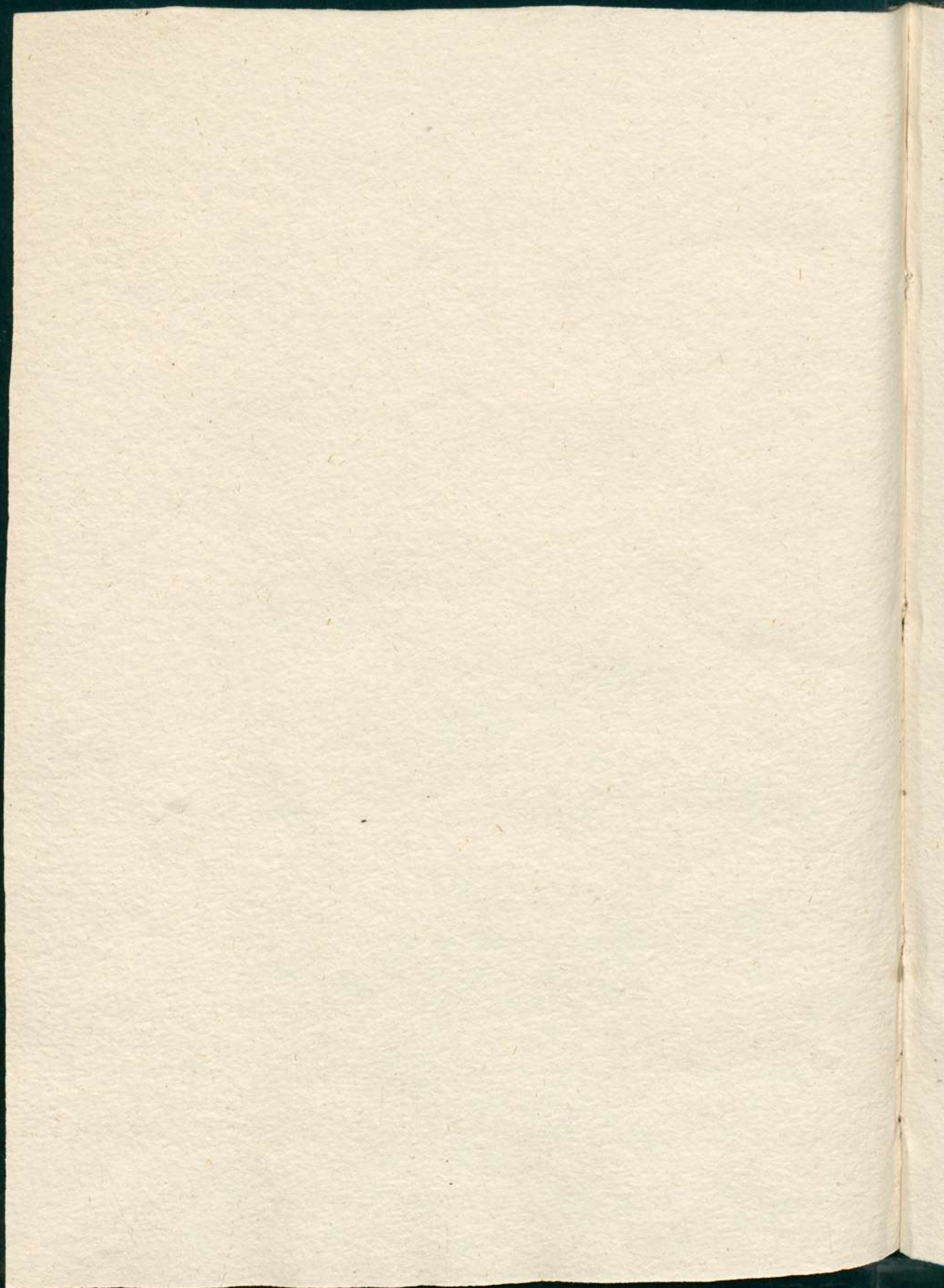
Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is significantly obscured by water damage and ink spots.

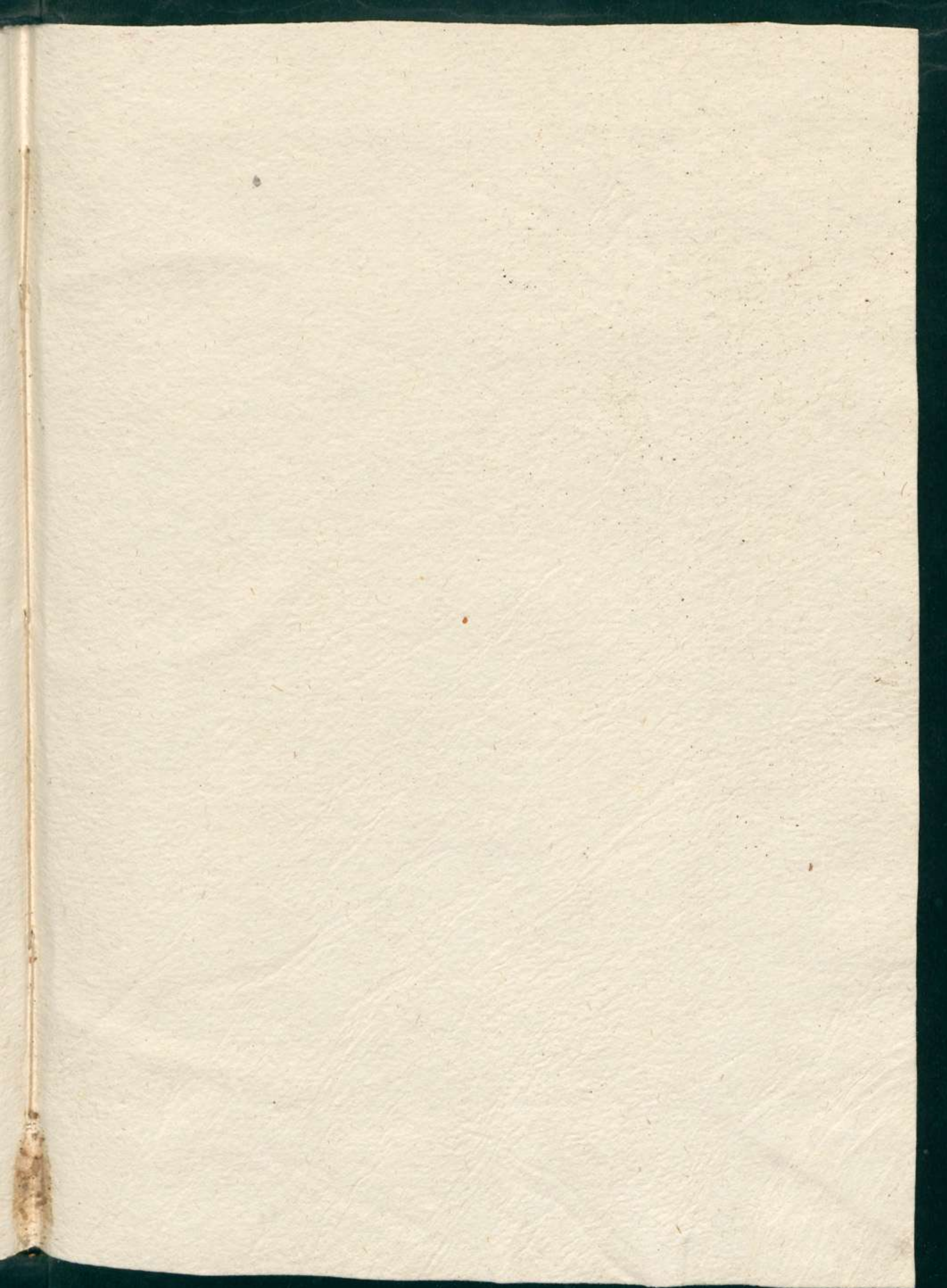

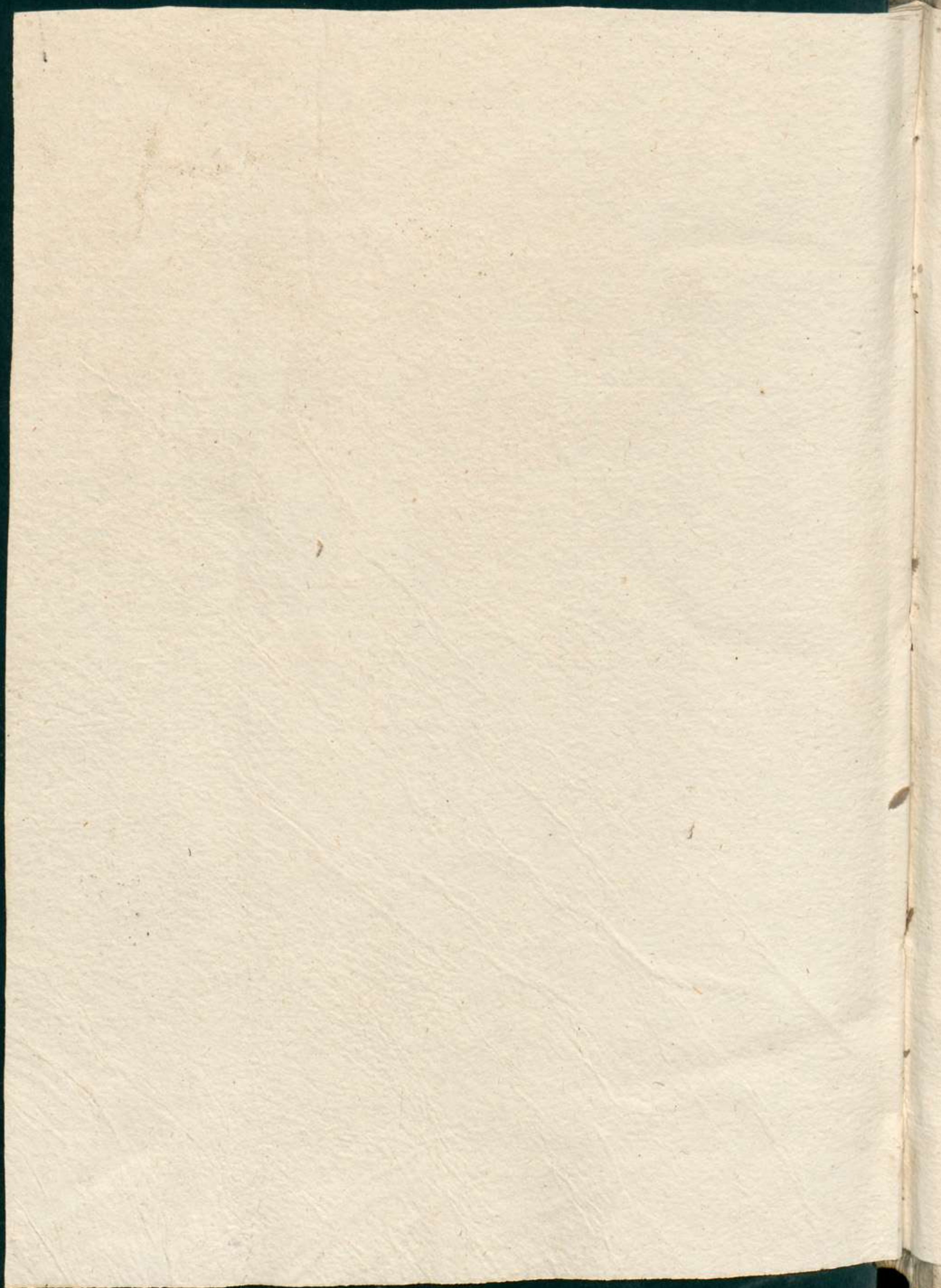

Biblioteca de Catalunya

Reg. 201.911

Sig. _____

Inc. 41-42

34

40

4053

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001959080

